

La moneda municipal de Reus als segles XVI-XVIII

XAVIER SANAHUJA I ANGUERA

1. EL CAS DE REUS, PARADIGMA DE LA MONEDA MUNICIPAL CATALANA

Podem considerar dues tradicions pel que fa a la circulació de moneda municipal a la Catalunya sobirana. Ambdues tradicions produïren tipus de monedes diferents i també implicaven una gestió del negoci ben distinta.

D'una banda trobem aquelles poblacions que emeteren gran quantitat de moneda i que s'acolliren als avantatges i inconvenients de l'obtenció d'un privilegi reial. És el cas de Girona, Vic, Banyoles o Granollers. Aquest no és el cas de Reus, i el seu model no ens pot servir de referent.

La capital del Baix Camp s'acollí a l'altra tradició, la de fabricar moneda en quantitats més reduïdes, sense gaires sofisticacions tècniques, i sense haver de demanar permís i tutela a l'administració reial. Els exemples de poblacions acollides a aquesta pràctica són nombrosos. Per sort, el cas de Reus és dels més ben documentats que tenim. I dic per sort, perquè la seva singularitat depassa a bastament el terreny de l'erudició numismàtica. En molts sentits, el cas de Reus es pot considerar com un model general d'actuació, una síntesi del funcionament de la moneda municipal a tot Catalunya.

Reus va ser la població catalana que va mantenir durant més temps moneda pròpia en circulació. Va iniciar les primeres emissions abans del 1467 i, encara que de manera discontinua, prosseguí les actuacions monetàries fins al 1718, quan ja feia molts anys que la resta de poblacions catalanes havia desistit d'aquest negoci.¹

1. Aquesta afirmació parteix d'un parany premeditat en no tenir en compte, d'una banda, la singularitat de la llicència perpètua concedida a la ciutat de Lleida per a fabricar pugeses, i de l'altra, les emissions personals i municipals

L'estudi de la moneda municipal de Reus havia estat iniciat per Salvador i Lluïsa Vilaseca,² els quals presentaren fins a vint-i-sis documents relatius a aquesta, que posteriorment van ser recollits per Miquel Crusafont.³ Darrerament, Carles Maristany ha dedicat un capítol a la moneda municipal reusenca amb alguna aportació documental interessant.⁴

En aquest article, presento un recull de cent setze documents. Un salt prou gran com per reinterpretar la qüestió.

2. EMISSIONS DE 1464-1495

L'inici de les emissions de moneda a Reus fou l'objecte d'un article publicat ja fa uns anys.⁵ D'aleshores ençà no ha aparegut cap document nou ni cap exemplar numismàtic susceptible de ser atribuït a aquestes emissions primerenques.

Resumint aquelles aportacions, la vila de Reus hauria començat a fabricar moneda pròpia poc abans del 1467 i l'havia hagut de contramarcar molt aviat amb un símbol de la vila, les claus de sant Pere, per tal de netejar el circulat de falsificacions. La moneda de Reus va continuar en circulació fins al 1494, arran de les prohibicions reials, i la seva retirada va costar prop de les 100 lliures a la caixa municipal. Les monedes eren anomenades *senyals* i, com hem vist, es fabricaren en molt poca quantitat.

En aquells articles jo reflexionava sobre la possibilitat que els senyals de Reus fossin semblants en metall i en mòdul als fabricats coetàniament a Tarragona, de resultes d'un cert mimetisme (i sincronia) entre les actuacions de les distintes poblacions del Camp de Tarragona.⁶ Continuo creient en aquest mimetisme però ara introduiré un nou dubte que no es pot descartar. Entre 1464 i 1494 transcorren tren-

de pugeses dutes a terme a la Catalunya abastida per la moneda jaquesa a la primera meitat del segle XIV. La meua intenció és separar aquests dos fenòmens, que considero molt poc relacionats amb l'inici de la moneda municipal catalana durant la guerra civil del segle XV i la seva difusió fins al 1718.

2. Salvador i Lluïsa VILASECA, «Pellerofes civiles y eclesiásticas de Reus», *Numisma*, núm. 84-89 (1967), p. 131-142.

3. Miquel CRUSAFONT, *La moneda catalana local (XIII-XVIII)*, Barcelona, 1990. Crusafont fou el primer a identificar dues emissions de moneda reusenca, a més de la popular encunyació del 1709. La catalogació de les monedes d'aquest article es basa en aquesta obra de referència.

4. Carles MARISTANY, «Els segles XVI i XVII», a Pere ANGUERA, *Història general de Reus*, Ajuntament de Reus, 2003, vol. 2, p. 159-165. Es tracta d'un d'aquests llibres cars i luxosos on no cal referenciar els documents inèdits ni citar la bibliografia sobre el tema, i on destaca la pífia de fotografiar en color i en gran format quatre pellofes eclesiàstiques que esdevenen «monedes emeses per l'Ajuntament de Reus al segle XVII». Amb tot, l'esforç de síntesi de Maristany és meritori.

5. Xavier SANAHUJA, «Els senyals del Camp de Tarragona del segle XV», *Gaceta Numismática*, núm. 126 (1997), p. 37-48.

6. Aquesta sincronia s'accentuava pel fet que les poblacions del Camp de Tarragona sotmeses a la jurisdicció senyorial de l'arquebisbe es reunien en Consell de Comuna per tractar diversos aspectes de caràcter polític i econòmic. Sovint, les actuacions monetàries de les distintes poblacions es debatien i analitzaven des d'aquest organisme supramunicipal. Sobre la Comuna del Camp, vegeu Eufemià FORT, *Notícia històrica d'una singular institució medieval: la comunitat de pobles del Camp de Tarragona*, Barcelona, Fundació Salvador Vives Casajuana, 1975.

ta anys, molts anys per no pensar en l'existència d'altres emissions no documentades a Reus mateix, però també a Tarragona. En aquest sentit (i insisteixo en el caràcter hipotètic i alhora subversiu del meu dubte) hauríem de tenir en compte que la utilització del coure als senyals de Tarragona no el tenim prou ben documentat fins al 1491! És a dir, que hi ha temps de sobra per considerar totes les possibilitats, inclosa la d'emissions tarragonines anteriors a 1490 fabricades amb plom o llautó.

- 13.03.1466 Acord de fondre tots els sisens falsos que té la vila per fer una corona.
- 27.03.1467 Acord de contramarcjar els senyals autèntics per tal de distingir-los dels falsos.
- 19.02.1468 Acord d'autoritzar només la circulació dels senyals de la vila amb les claus de sant Pere.
- finals 1468 El clavari paga a Gilabert per la feina de disminuir una planxa de plom per fer els senyals.
- 02.1469 El clavari cobra per la feina de marcar 13 ll., 8 s. i 4 d. de senyals.
- 15.02.1470 Notícia de circulació i/o falsificació de senyals de Reus.
- 23.03.1470 Notícia de circulació i/o falsificació de senyals de Reus.
- 24.03.1470 Acord de nomenar visuradors de la moneda, segons és decidit en Consell de la Comuna del Camp.
- 30.03.1477 Acord de retirar la meitat dels senyals en circulació i abatre els senyals forasters.
- 02.11.1493 Acord de nomenar dues persones per fer efectiva l'ordre de prendre els rals d'argent a pes.
- 24.02.1494 Notícia de falsificació dels senyals de Reus.
- 07.09.1494 Acord de retirar l'emissió de senyals a causa d'una prohibició reial.
- 23.07.1495 En aquesta data continua l'admissió de diners en préstec per fer front a la retirada dels senyals.

3. ACTUACIONS DE 1508-1528

Entre 1494 i 1556 Reus no va tenir moneda pròpia en circulació, però no va deixar de pensar-hi en moments concrets. Les actuacions monetàries conegudes de la vila es redueixen a tres. L'any 1508 es va enviar un home a Barcelona per tal d'assabentar-se del que calia fer amb els diners barcelonins que eren rebutjats per la població. Al contrari del que succeí en altres llocs, no hi ha constància que Reus intentés fer circular moneda pròpia per tal de resoldre aquella crisi momentània. Anys més tard, el 1521, el Consell reusenc no acceptà la proposta de la veïna Selva del Camp de facultar les monedes que havia fabricat aquesta població per a circular oficialment per tota la Co-

muna del Camp. Malgrat tot, les monedes circulaven lliurement d'unes poblacions a d'altres, això sí, sense el suport oficial de la vila receptora. I dos anys més tard, el Consell reusenc assajà, sense èxit, obtenir llicència per a fabricar moneda i facilitar així el finançament de les obres del campanar de la prioral de Sant Pere.⁷

- 16.11.1508 El Consell de Reus envia un home a Barcelona, en representació de la Comuna, per tractar sobre el refús generalitzat de la moneda barcelonina
- 27.10.1521 Acord de no publicar les crides sobre l'extensió del curs de la moneda de la Selva a tot el Camp de Tarragona
- 21.06.1528 Acord no reeixit d'obtenir llicència per a fabricar 100 ll. de menuts de llautó
- 28.02.1535 El Consell de la Selva del Camp publica crides a Reus on es notifica l'abatiment de la seva moneda

4. L'EMISSIÓ DE 1556-1569

L'emissió continuada de moneda reusenca s'inicià l'any 1556. L'1 de maig, atès que la gent no volia prendre els diners de Barcelona a causa de la gran quantitat de falsificacions, el Consell municipal de Reus determinà demanar llicència a l'arquebisbe de Tarragona per encunyar 400 o 500 lliures de menuts. Al cap de pocs mesos d'haver-se fabricat, els diners reusencs es van falsificar i l'any 1559 van ser prohibits a la Selva del Camp. En aquesta època tenim força notícies sobre la circulació de moneda municipal variada a les diferents poblacions del Camp. A Reus circulaven menuts de Falset, Gratallops i la Selva. A la Selva en circulaven de Reus, Arbeca i Riudoms.⁸ És a dir, que les monedes municipals, encara que teòricament només podien circular per la població que les havia originat, eren tolerades a les viles veïnes per tal com hi havia una relació quotidiana d'intercanvis comercials. L'emissió de moneda reusenca va ser retirada momentàniament l'any 1569, a causa de l'excés de falsificacions.

- 01.05.1556 Acord d'obtenir llicència per a fabricar 500 ll. de menuts de llautó.

7. Segons Pere ANGUERA, *Urbanisme i arquitectura de Reus*, Reus, «la Caixa», 1988, p. 36, les obres del campanar s'iniciaren el 1520, però restaren aturades per manca de diners entre 1522 i 1526. La capitalització de diners a través d'una emissió monetària hagués accelerat la continuïtat del projecte.

8. Sobre les monedes d'Alcover, Riudoms i la Selva, vegeu Xavier SANAHUJA, «Alcover i Riudoms: dues noves seques locals al Camp de Tarragona», *Gaceta Numismática*, núm. 119 (1995), p. 39-46; «La moneda municipal a la Selva del Camp (segles XVI i XVII)», *Gaceta Numismática*, núm. 135 (1999), p. 49-62, i també Joan CAVALLÉ, «Menuts a la vila d'Alcover», *Gaceta Numismática*, núm. 123 (1996), p. 27-30.

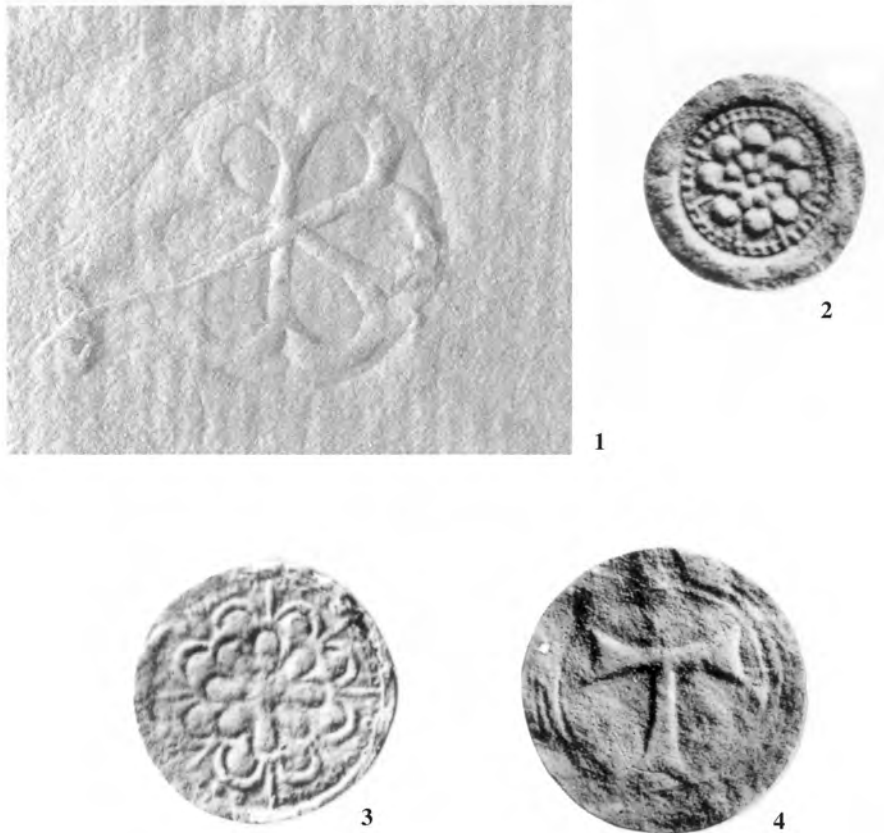
- 13.05.1556 Inici de fabricació de menuts.
- 28.03.1557 Notícia de falsificació dels menuts.
- 23.04.1557 Acord de manifestar els menuts per saber quina quantitat de falsos existeixen.
- 02.04.1559 Notícia de circulació i abatiment dels menuts de Reus a la Selva del Camp.
- 28.08.1560 Notícia de falsificació dels menuts.
- 12.01.1561 Acord d'obtenir llicència per a fabricar 100 ll. més de menuts per tal d'abatre els menuts forasters de Falset, Gratallops i altres llocs.
- 24.02.1561 Inici de fabricació de més menuts.
- 16.11.1561 Notícia de falsificació dels menuts.
- 15.04.1562 Notícia de falsificació dels menuts i abatiment dels menuts forasters.
- 20.03.1564 Notícia de falsificació dels menuts.
- 07.01.1565 Notícia de falsificació dels menuts.
- 13.02.1569 Acord de retirar els menuts a causa de les falsificacions.

No es coneix cap exemplar conservat d'aquesta emissió monetària. Només sabem que els menuts eren de llautó i que podrien dur una rosa com la de la làmina 1 (fig. 1-4).

A Reus, la primera experiència d'encunyar gran quantitat de menuts no fou, doncs, gaire encoratjadora. Hom havia pres la mesura de manera excepcional, per tal d'evitar la manca de numerari circulant acceptable per la població, però les contínues falsificacions no degueren deixar un bon regust al Consell. Tot i això, el 28 de maig de 1581 la vila va intentar tornar a emetre una quantitat de menuts, argumentant novament la manca de moneda menuda. Però el 18 de juny, com que no s'havia trobat la llicència concedida per a poder-ho fer, i tornava a haver-hi més quantitat de moneda al mercat, es va deixar estar el negoci.

Pel que fa a la lluita menada pel Consell reusenc contra els falsificadors dels seus menuts, podem comprovar que la llista d'acusats i detinguts sembla no acabar-se mai. El 1557 els consellers acordaren fer detenir Bartomeu Torrell, a qui se li havien trobat motlles de fer menuts falsos; el 1560 fou detingut un immigrant francès amb 30 sous de menuts falsos de Reus i Falset i la vila demanà al batlle que iniciés els interrogatoris, amb el benentès que si aquest no prenia la iniciativa el Consell ho demanaria al governador; el 1561 el procurador reial informava al Consell que tenia en el seu poder un home inculpat de contrafer els menuts de la vila; el 1562 i el 1564 continuava la fabricació de moneda fraudulenta i el Consell reusenc va arribar a sospitar d'un tal Gabriel Franch, i el 1565 el Consell va obrir una investigació sobre cinc motlles d'encunyar menuts que es van trobar en mans d'un lladre, a Valls.

La penúria de moneda menuda, però, persistia entre la població. Així ho semblen confirmar les notícies sobre el curs il·lícit de les pellofes eclesiàstiques de la comunitat de preveres. Per tal d'evitar que les pellofes circulessin entre els laics, la comunitat imposà una multa interna de dos rals als clergues que les fessin córrer fora del seu àmbit natural, l'any 1577. La resolució es reiterà el 1586.

Làmina 1. Heràldica reusenca al segle XVI.

Figura 1. Una rosa al segell sec usat per autenticar els albarans de clavaria als segles XVI i XVII (Ezequiel Gort, *L'escut de Reus*, Reus, 1996, p. 36).

Figura 2. i 3. Una rosa als segells dels jurats de Reus emprats entre 1590 i 1653 (Ferran de Sagarra, *Sigil·lografia catalana*, Barcelona, 1932, volum II, p. 187, n. 1437 i 1438).

Figura 4. Una tau al segell de la batllia de Reus, any 1573 (Sagarra, p. 66, n. 606).

- 06.11.1577 La comunitat de preveres de sant Pere acorda multar els clergues que facin circular les pellofes de la comunitat per la població.
- 28.05.1581 Acord de fabricar 200 ll. de menuts amb llicència, a causa de la manca de moneda.
- 18.06.1581 Acord de suspendre la fabricació en no haver-se trobat la llicència.
- 25.07.1586 La comunitat de preveres de sant Pere acorda multar els clergues que facin circular les pellofes de la comunitat per la població.

5. L'EMISSIÓ DE 1591-1599

Les dificultats legals per a continuar les emissions de moneda reusenca es deuen solucionar i la vila tornà a fabricar menuts entre 1591 i 1592, segons consta en unes rúbriques del clavari. L'emissió fou d'un mínim de 115 lliures. A l'habitual penúria de circulant menut, en el cas de Reus, s'hi afegia la necessitat de diners, ja que la vila, entre altres despeses, pretenia aleshores deslliurar-se de la jurisdicció del capítol tarragoní i incorporar-se a la Corona.⁹ És curiós que, a l'hora de retirar de la circulació els menuts, l'any 1599, el Consell no tenia clar si també estava obligat a recanviar els diners falsificats que la gent pretenia cobrar, i per això va haver de demanar un informe als advocats de la vila.

- 05.09.1591 Notícia de fabricació de diners nous o «pallarofes de la vila».
- 31.01.1593 Notícia de falsificació dels menuts.
- 1592-1593 Fabricació de 67 ll. i 5 s. de «senyals de la vila».
- 28.02.1594 El juí de prohoms condemna un falsificador de la moneda de Reus.
- 02.11.1597 Notícia de falsificació dels menuts.
- 21.03.1599 Notícia de falsificació dels menuts.
- 28.03.1599 El carnisser refusa prendre els menuts a causa de les falsificacions.
- 13.04.1599 Acord de retirar els menuts autèntics de la circulació i substituir-los per uns altres de nous amb la inscripció «Senyal de la vila de Reus».
- 31.04.1599 Acord de consultar amb els advocats l'obligatorietat de recanviar els menuts falsos.
- 20.06.1599 La vila renuncia a prendre accions judicials contra un acusat de falsificació dels menuts.

9. L'any 1595, a causa d'aquest plet, la universitat havia de fer front a pagaments de més de 16.000 lliures. Carles MARISTANY, «Els segles XVI...», p. 88.

- 08.08.1599 Acords de suspendre l'emissió de menuts nous i de continuar recanviant els vells per moneda de plata.
- 31.10.1599 Els advocats responen que la vila no té l'obligació de recanviar els menuts falsos.

Tampoc coneixem cap exemplar d'aquesta emissió.

La mala experiència a l'hora de recollir els menuts (amb l'afegit de les minuts dels advocats) degué motivar que la nova emissió acordada el 1599 se suspengués, i es continués canviant els menuts vells amb moneda de plata.

En aquesta ocasió la recerca i captura de falsificadors també havia donat fruit. El 1593 els jurats van tractar la qüestió d'un home pres, que comprava dagues i es-tisores a Riudoms amb menuts falsos de Reus, que ell mateix fabricava. El Consell es ratificava en la possessió dels privilegis necessaris per a jutjar el pres i executar la sentència a la mateixa vila. De fet, i segons es desprèn del judici al que fou sotmès pel Consell reusenc, la vila tenia facultat de jutjar en juí de prohoms qualsevol pres inculpat en causa criminal abans que ho fes la senyoria. El batlle de la vila i el seu escrivà portaren el pres cap al Consell municipal, li llegiren l'acusació i la confessió, i tot seguit abandonaren la sala perquè els prohoms reusencs poguessin deliberar i emetre sentència. El pres en qüestió es deia Pere Ribes, i havia confessat la fabricació dels menuts a València i a Tortosa. La sentència que li imposaren fou ser fuetejat recurrent un circuit pels carrers de la vila, amb els menuts i els motlles per fabricar-los penjats al coll, rebent una fuetjada a cada cantonada on els pregoners s'aturaven a fer les crides, i a ser desterrat de la vila durant deu anys.

El 28 de febrer de 1596 les actes es fan ressò d'un altre pres inculpat de fabricar menuts. En aquella ocasió els jurats adreçaren una carta al batlle dient-li que el pres que ells mateixos havien fet agafar patia en gran manera, segurament de fam. El 2 de novembre de 1597 les sospites caigueren en un altre home que tenia molts menuts de Reus falsos. El Consell va determinar aleshores presentar instància al procurador reial perquè s'encarregués de l'assumepte, després de renunciar-hi la Cort de Reus. El 20 de juny de 1599 el Consell reusenc renuncià a presentar denúncia contra Jeroni Icart, acusat de falsificar els menuts de la vila, i deixà la iniciativa al procurador reial, que «si el vol castigar el castigui». Normalment, els estrangers, que a Catalunya eren sobretot occitans, sortien més malparats que els autòctons als judicis.¹⁰ Així, un tal Joan Pons, definit a la documentació com a «estranger o francès», fou condemnat, en juí de prohoms, a ser passejat per la vila dalt d'un ase, amb els motlles de fer moneda a les espatlles, a ser posat al suplici de tortura i després a ser penjat de la forca. Pons fou acusat de falsificar moneda d'argent i menuts de curs general i, tot i que la gravetat del delictes era superior

10. Vegeu Núria SALES, *Els segles de la decadència*, a Pierre VILAR (ed.), *Història de Catalunya*, vol. IV, Barcelona, Ed. 62, 1989, p. 115.

comparada a la falsificació de la poc valorada moneda municipal, la seva condició d'immigrant el condemnava d'antuvi. Segons el procés, Joan Pons fabricava menuts aragonesos «de dues creus» i rals de plata.

Fixeu-vos que les sentències de mort es reservaven per als casos de falsificació de la moneda reial (la de curs general), ja fos barcelonina, valenciana o aragonesa. En canvi, la falsificació de moneda municipal es penava amb fuetejades i desterrament.

6. L'EMISSIÓ DE 1611-1612

A Reus, el 25 de març de 1611, el Consell acordà encunyar fins a 1.000 lliures de menuts amb encunys nous. Com que la vila duia una trajectòria regular d'emissions no va semblar necessari demanar llicència a l'arquebisbe, com sí que ho van fer altres viles del Camp. Per tal d'evitar els problemes inherents a l'encunyació de moneda, i que la vila ja havia patit anteriorment, el Consell municipal determinà fer una crida prohibint i sancionant la circulació de menuts d'encuny antic, ja retirats, i anunciant una recompensa de 25 lliures a aquells que denunciessin els falsificadors de la moneda i de 10 lliures als qui denunciessin els qui fessin córrer menuts antics. En un primer moment, la utilitat dels menuts municipals estava relacionada amb l'abatiment dels rals d'argent retallats i sospitosos a Barcelona; l'emissió de diners serví per a canviar la nova moneda fiduciària per moneda de plata, tant de la bona com de la bosquera, és a dir, falsa. El 12 de juny el Consell municipal, advertint que s'havien recollit cinc o sis roves d'argent i que la vila devia unes quantitats als ramaders, proveïdors de blat i censalistes, decidí que els creditors cobressin amb aquesta moneda recollida o que s'esperessin que fos enviada a Barcelona per a ser fosa i encunyada de nou. L'emissió de menuts propis havia d'ajudar a fer el recanvi de la plata i no paraitzar els pagaments ordinaris de la caixa municipal. Però la moneda de plata que s'havia de recollir era tanta que no podia ser bescanviada totalment pels menuts municipals. Els particulars trameteren als jurats força quantitat de moneda de plata que la vila bescanviava amb albarans i prometia tornar un cop restablerta la normalitat.

10.03.1611	El juí de prohoms condemna a mort un acusat de falsificar moneda de curs general.
13.03.1611	El Consell de Reus es fa ressò de la convocatòria del Consell de la Comuna del Camp per tractar el tema de l'abatiment de la moneda de plata.
25.03.1611	Acord de fabricar 1.000 escuts de menuts de nou encuny.
02.04.1611	Crida prohibint el curs dels menuts vells i la falsificació de la nova moneda.

- a. 04.04.1611 Inici de fabricació diària de menuts a càrrec dels mateixos jurats.
- 19.05.1611 Arriba la notícia de l'abatiment de la moneda de plata.
- 10.09.1611 Acord de no acceptar menuts forasters excepte els de la Selva del Camp, a causa de les falsificacions.
- 06.11.1611 Notícia de falsificació de la moneda.
- 30.11.1611 Acord d'abatir tots els menuts forasters.
- 22.01.1612 Acord d'imposar multes a qui faci circular menuts forasters i qui canviï menuts per plata amb interès.
- 26.02.1612 Acord de destruir els encunys que han servit per fabricar els menuts.
- 21.03.1612 Acord de retirar els menuts de la circulació i buscar 500 ll. a censal per fer l'operació.
- 21.03.1612 Testimoni escrit de la crisi monetària del maig de 1611.
- 25.03.1612 Acord de prendre fins a 1.000 ll. a censal per recollir els menuts i tancar-los en una caixa.

Com en els casos anteriors, no s'ha conservat cap exemplar que puguem identificar amb aquesta emissió. Només sabem que era de llautó i que, posteriorment, va ser contramarcada amb una petita rosa. L'heràldica reusenca de l'època la podem observar a la làmina 2 (fig. 5).

Quan es va iniciar la fabricació dels menuts reusencs es va establir que dos homes de la vila, que cobrarien un jornal de 8 sous, picarien els menuts en una botiga dins de la casa de la vila. Cada dia els dos homes picaven fins a 30 lliures de menuts (7.200 peces). El llautó emprat costava al voltant de 3 lliures diàries. A més hi havia cinc homes, els tres jurats i dos consellers nomenats pel Consell, que tallaven i arrodonien els menuts ja picats. Cada dia aquests cinc homes cobraven 5 sous per la seva feina. Per tant, les despeses diàries d'encunyació sumaven 5 lliures i 9 sous. El benefici a curt termini era de gairebé 25 lliures diàries, un vuitanta per cent del valor total de l'encunyació.

El 10 de setembre ja es notava a Reus la inflació produïda per l'excés d'encunyacions locals al Camp de Tarragona. L'administració de la carnisseria veia com els hostalers portaven gran quantitat de menuts forasters que la vila no podia convertir en plata i, per tant, no podia pagar els proveïdors de la carn. El Consell determinà, en conseqüència, prohibir als hostalers acceptar «menuts blancs» forasters, excepte els de la Selva. Fins al 30 de novembre la situació es degué agreujar, perquè en aquella data la vila va haver de prohibir als arrendadors i als tallers que prenguessin cap menut municipal foraster. L'acta d'aquesta determinació assenyala que els menuts que més corrien per la vila eren els de Riudoms, la Selva i Alcover. La gent continuava fent córrer els diners municipals d'altres viles del Camp i no arribava moneda bona al clavari.

5

Làmina 2. Heràldica reusenca cap el 1600.

Figura 5. Les claus de sant Pere i tres roses a l'escut de la clau de volta del portal de l'Ajuntament de Reus, any 1601 (Ezequiel Gort, *L'escut de Reus*, Reus, 1996, p. 41).

Reus va caure en l'error d'emprendre una emissió massiva de moneda fiduciària. Segons la llei de Gresham, la moneda dolenta treu de la circulació la moneda bona, és a dir, que la gent, en el moment d'escollir quina moneda del seu moneder ha de donar en primer lloc al mercat, sempre escollirà la més dolenta (la que té menys metall preciós, la falsa o la retallada) i es guardarà la més bona. El resultat d'aquest procés és evident: la circulació gairebé exclusiva dels menuts, agreujada per una encunyació massa nombrosa, suposa l'increment de l'oferta d'aquesta moneda, i això condueix a la reducció del seu valor; i la por a la contínua reducció del seu valor mena a la gent a rebutjar la moneda que, recordem-ho, ha esdevingut l'única en circulació. Això és el que va passar amb l'emissió de moneda reusenca del 1611 i amb tantes d'altres d'arreu de Catalunya. Un cop això fou evident, les mesures preses massa tard pel Consell pretenien evitar que la gent atresorés la moneda bona i llencés al mercat la gran quantitat de menuts sense valor intrínsec que s'havia fabricat. Per això les autoritats van optar per prohibir, i sancionar amb 10 sous de multa, la circulació dels menuts forasters i aplicar la mateixa multa,

imposada i percebuda pel mostassaf, als qui canviessin els menuts de Reus per plata (segurament, amb sobrepreu no autoritzat). Malgrat aquestes mesures, a principis de 1612, la nova experiència d'encunyar menuts ja estava abocada al fracàs.

La primera notícia de la falsificació dels menuts de Reus del 1611 es remunta al 6 de novembre. Un home de Valls tenia una partida de menuts falsos i, interrogat pels jurats de Reus, havia declarat que un desconegut els hi havia donat. El Consell va acordar demanar al batlle de Valls que continués investigant el cas i que s'imposés una fiança a l'inculpat. El mateix dia es va posar en pràctica la crida que el Consell havia fet el 12 de juny sobre les acusacions a falsificadors, i un home es va oferir a la vila per a denunciar-ne un, i cobrar la recompensa estipulada.

El 26 de febrer de 1612 la vila de Reus determinà vendre's els pilons d'estany que havien servit per a picar les monedes. Com que l'emissió patia greus dificultats a causa de la manca d'acceptació per part de la gent, el 21 de març, un any després d'haver-se iniciat, el Consell municipal reusenc es va veure obligat a retirar els menuts de la vila, per la qual cosa va haver de prendre 1.000 lliures a censal, prestades pel mateix jurat en cap, i abonar així totes les monedes de bona marca. Els menuts recollits, que sumaven la voluminosa quantitat de 216.000 exemplars, foren tancats en una capsa sota custòdia dels jurats.

7. RECIRCULACIÓ DE 1614-1626, AMB CONTRAMARCA I TOT

L'any 1613, un cop solucionat el problema d'abastiment de la moneda de plata, la seca de Barcelona, l'única d'abast general, també es va posar a solucionar el problema de la manca de moneda menuda, ara agreujat pel descontrol emissor de les viles catalanes dut a terme entre 1611 i 1612.

Barcelona encunyà billó en gran quantitat des del 1613 per a frenar la proliferació de seques locals. Els primers anys la fabricació es limità a monedes de valor de 2 diners (els populars *ardits*). Aquest cop, les autoritats barcelonines actuaren amb mesura. Les noves monedes foren encunyades a molinet, és a dir, a màquina, i presentaven un acabat millor que no pas les encunyades a martell. Al mateix temps, es resistiren a abandonar l'aliatge d'argent al metall dels nous ardits. El resultat fou que les noves monedes encunyades a molinet tenien més bon aspecte que les fetes fins aleshores i eren molt més difícils de falsificar. La presència d'argent als ardits els conferia un valor afegit en detriment de les emissions locals, majoritàriament fiduciàries. Però quan Barcelona començà a encunyar una quantitat considerable d'ardits, l'any 1613, moltes viles catalanes ja havien hagut de retirar les seves emissions, a causa de l'excés de circulat municipal. Un cas espectacular és el de Banyoles, que entre 1600 i 1605 va arribar a encunyar la mons-

truosa xifra de 11.495.910 menuts —i això que tot Catalunya no arribava al milió d'habitants—, i el mateix, o pitjor, va passar a Girona.

Entre 1612 i 1613 la retirada forçosa de la moneda local havia estat possible gràcies a l'entrada en escena de dues velles monedes: els ramellets valencians i els diners de dues creus aragonesos. En absència de moneda barcelonina, el Camp de Tarragona s'atapei d'aquestes petites monedes estrangeres amb un feblísim valor intrínsec. Però un nou problema s'afegí a partir de l'any 1614. Les emissions d'ardits de Barcelona no substituïen la necessitat de diners senzills i la gent es resistia a acceptar aquests diners valencians i aragonesos, encunyats en excessiva quantitat, amb molt poc contingut d'argent, i barrejats amb moltes falsificacions. Com que Barcelona no inicià l'encunyació de diners fins l'any 1615, ja el 1614 hi tornava a haver problemes monetaris, agreujats per l'endeutament generalitzat de totes les institucions provocat per les pèrdues sobrevingudes arran de la recollida de la moneda de l'any 1611.

El 1614 les iniciatives locals se centraren en dos objectius: treure menuts a la circulació sense tornar a caure en el fracàs, i expulsar els dinerets valencians i aragonesos.

A Reus, aquesta actuació fou prou reeixida.

- 16.04.1614 Acord de recircular 400 ll. de menuts contramarcats amb una rosa, a causa del refús dels menuts valencians i aragonesos.
- 15.04.1615 Proposta no acceptada de fer circular més menuts.
- 02.11.1615 Acord de recircular 200 ll. més de menuts a causa de la circulació de menuts forasters.
- 04.04.1618 Acord de recircular 200 ll. més de menuts.
- 01.07.1618 Acord de recircular 200 ll. més de menuts.
- 08.01.1619 Notícia de falsificació dels menuts.
- 28.05.1621 Proposta no acceptada de fer circular més menuts.
- 26.03.1623 Acord de recircular 300 ll. més de menuts.
- 23.11.1623 Notícia de falsificació dels menuts.
- 16.03.1625 Notícia de falsificació dels menuts.
- 22.03.1625 Acord de recollir els menuts en circulació per tallar els falsos i contramarcats els bons amb un segon senyal.
- 06.04.1625 Acords de suspendre la contramarca dels menuts recollits i de fabricar una nova emissió més difícil de falsificar.
- 02.05.1625 Acord de recircular 500 ll. dels menuts recollits a causa de la manca de moneda en circulació.
- 01.04.1626 Acord de recircular tots els menuts recollits.
- 30.09.1626 Notícia de falsificació i proposta no acceptada de retirar els menuts de la circulació.
- 15.11.1626 Acord de retirar els menuts de la circulació.

- 30.11.1626 Acord de fondre els menuts recollits i els motlles.
 23.12.1626 Acord de no recobrar els menuts de la vila un cop complert el termini.
 10.02.1627 Notícia que el clavari de Reus havia rebut 985 ll. i 10 s. per recanviar els menuts.

El mes d'abril de 1614 la gent de Reus es resistia a acceptar els abundants ramelets (els diners valencians) i diners de dues creus (els diners aragonesos), tement que anés perdent constantment el seu valor de canvi. Hi va haver un moment en què hom va arribar a culpar els moriscos de l'excés de diners falsos de València i Aragó. El Consell reusenc va decidir aleshores tornar a treure a la circulació els menuts que tenia guardats a la capsa. Aquest cop, però, havent après la lliçó, van decidir treure **NOMÉS 300 lliures**, evitant així la inflació ocasionada per un excés de numerari. La gent podria tornar a fer petits pagaments amb una moneda assegurada per l'autoritat municipal. Per tal d'impedir que la gent fes córrer partides de menuts que no s'haguessin recanviat quan era el moment, els consellers van determinar marcar els menuts que es traguessin a la circulació amb una contramarca, segurament una rosa petita. Contramarcar les monedes amb un petit senyal per tal de distingir les autèntiques de les falses o per, com en aquest cas, diferenciar una emissió d'una altra, era una pràctica força habitual dins l'àmbit de la moneda local.

El Consell municipal es va mostrar força cautelós a l'hora d'evitar la inflació. Així, el 15 d'abril de 1615, tot i constatar la poca quantitat de menuts en circulació, hom es va negar a recircular-ne cap altra quantitat. Més tard, el 2 de novembre, es va acordar treure de la capsa i contramarcar 200 lliures més de menuts, ja que per la vila circulaven majoritàriament ardots de Barcelona i menuts municipals forasters. Després d'un període de temps prudencial, dos anys i mig més tard, es van treure 400 lliures més. El 1621 es refusà treure més menuts a la circulació, tot i que hi havia necessitat de diners per a fer pagaments als creditors de la vila i que es constatava que no era gran el nombre de menuts que circulaven. El 1623 es van treure les 300 lliures de menuts que encara restaven dipositades a la capsa. D'aquesta manera, traient a la circulació quantitats moderades de moneda —entre 48.000 i 96.000 exemplars cada tres o quatre anys—, s'havia evitat l'ensorrament i el descrèdit de la moneda local.

El 16 de març de 1625 es feien evidents greus problemes derivats de la falsificació dels menuts. La falsificació provocà un cop més la desconfiança envers la moneda i tothom es negava a acceptar-la. Una setmana després, el 22 de març, el Consell municipal va adoptar una determinació d'emergència: recollir i abonar tots els menuts de la vila, tant els bons com els falsos, tornar a contramarcar els autèntics amb una segona marca diferent, i deixar a la discreció dels jurats el fet de contramarcar els menuts falsos recollits i, per tant, donar-los autenticitat. Un cop més, la prudència féu que la determinació no es portés a terme. Els menuts van ser recollits, es van separar els bons i els falsos, i els primers van tornar a sortir a la circulació el

dia 2 de maig, però amb menys quantitat, entre 400 i 500 lliures. Un any més tard, l'1 d'abril de 1626, el Consell va decidir treure al mercat la resta de menuts bons recollits i tallar els falsos. El nou circulant, netejat de falsificacions, no tardà a veure's contaminat: el 30 de setembre s'evidenciaven novament els problemes derivats de la falsificació del numerari local. Com que les investigacions destinades a enxampar els falsificadors no van donar cap resultat, el Consell municipal va decidir, el 15 de novembre de 1626, retirar definitivament els menuts i no tornar a treure'ls «mai més». Els jurats es queixaven que cada cop que es treien diners a la circulació, els havien de recollir poc després a causa de les falsificacions. El 30 de novembre hom determinà fondre els menuts recollits i els motlles i aconseguir metall per a fabricar alguna campana o imatges religioses. L'enuig provocat pels menuts fou considerable: quan el 23 de desembre, passat el termini establert, la vídua Miró s'adreçà als jurats demanant-los que li recanviessin una partida de menuts que havia oblidat en una caixa i que pertanyien a la confraria de La Sang, aquests li respongueren que dels menuts de Reus, no se'n cobraria cap més, ni aquells ni cap d'altres. El 10 de febrer de 1627 el clavari de Reus es feia creditor de 985 lliures i 10 sous que havia fet servir per recanviar els menuts locals, fosos posteriorment.

D'aquest període d'emissions només tenim referència de dos falsificadors inculpats pel Consell reusenc. El 8 de gener de 1619 els jurats de Reus ordenaren als oficials de la Unió que capturessin un home sospitós de fer moneda reusenca falsa. Des del 1575 hom havia creat al Camp de Tarragona, la Unió i germandat per a capturar bandolers i lladres,¹¹ que també intervindria en afers de falsificació de moneda. El 23 de novembre de 1623 les sospites caigueren sobre el profès Miquel Escoda, a Tarragona. A Escoda el portaren a Reus per ser interrogat. Com que no es declarà culpable, es va decidir que fos arrestat a casa seva, sota fiança, durant mig any, només amb llicència per anar a missa, esperant que entretant apareguessin noves proves.

8. EMISSIÓ DE 1629 I RECIRCULACIÓ DE 1643-1648

La contundent determinació d'abandonar les emissions municipals durà ben poc a Reus. El 23 de març de 1629 el Consell municipal encarregava un nou motlle per a batre menuts fins a 500 lliures. El 18 de maig ja estava fabricada l'emissió, de moment limitada a poc més de la meitat del previst, i s'enllestia la crida que acompanyava l'inici de la circulació de les noves peces. La vila segurament aprofitava les crides publicades a Barcelona referents a la moneda de curs general, de les quals només havia de modificar uns pocs aspectes. Superant tots els rècords de fugacitat, aquesta nova emissió reusenca fou retirada de la circulació el 16 de juny del mateix any, només vint-i-nou dies després d'haver-se iniciat! El

11. E. FORT, *Notícia històrica...*, p. 169.

motiu fou, un cop més, la immediata falsificació de les peces. I això que els responsables municipals n'estaven advertits. Ara sí, l'escarment ocasionà que la vila deixés de fer menuts, al menys durant quinze anys.

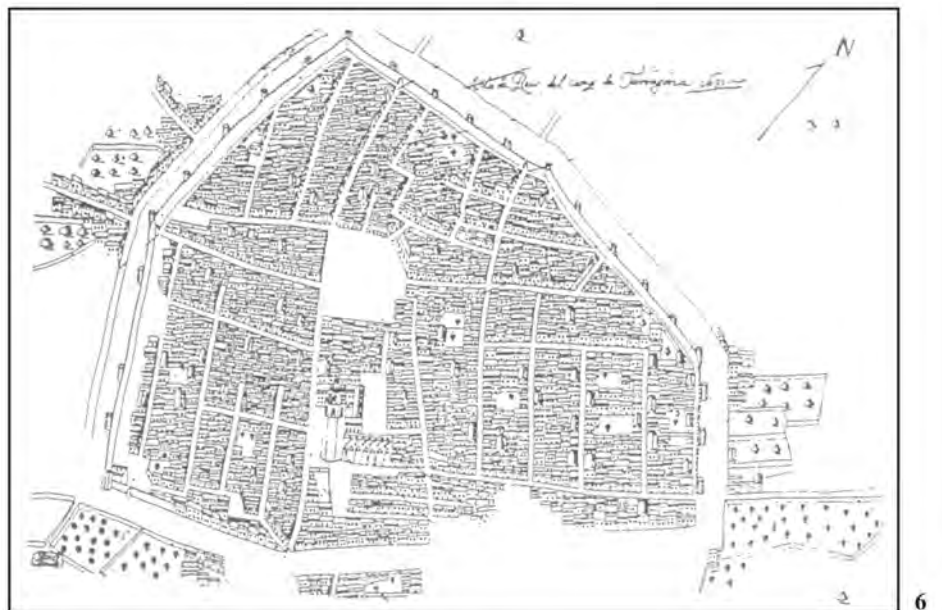
- 23.03.1629 Acord de fabricar un motlle nou per a fabricar 500 ll. de menuts.
- a. 18.05.1629 Fabricació de 273 ll., 6 s. i 11 d. de menuts nous.
- 18.05.1629 Crida anunciant la posada en circulació dels menuts nous.
- 16.05.1629 Acord de retirar els menuts nous a causa de les falsificacions.
- 29.09.1629 Notícia de la circulació abundant de divuitens valencians, que són avaluats a pes.

Pot ser que les monedes incuses de llautó que duen una gran M envoltada del nom REVS pertanyin a aquesta emissió (làmina 3, fig. 7a i 7b). L'únic indici favorable és que el 1643 aquests menuts eren coneguts com els de «la marca grossa de la vila». Hem de convenir que aquests menuts són certament més grossos que tots els altres coneguts de Reus i de les altres poblacions properes, com ara la Selva o Montblanc.

Un cop iniciada la Guerra dels Segadors, la moneda reusenca va tornar a sortir a la circulació.

- 08.12.1643 Acord de recircular 500 ll. de menuts «de la marcha grossa de la vila».
- 09.04.1644 Finalitza la recirculació i nova fabricació de 604 ll. de menuts
- 14.07.1644 El juí de prohoms condemna un falsificador de menuts.
- 29.01.1648 Acord de fabricar 500 ll. de menuts per posar en funcionament els molins de pastar pa de Mascalvó.
- 08.05.1648 Finalitza la fabricació de 716 ll. de menuts.

Reus es rendí per primer cop a l'exèrcit felipista el mes de desembre de 1640 i, com la resta del Camp, des d'aleshores patí diverses ocupacions militars per part dels dos bàndols. En el bàndol felipista no estava permès el curs dels abundants diners, ardits i sisens fabricats a la Catalunya revoltada. Per això, el 8 de desembre de 1643, el Consell reusenc es feia ressò de la manca de moneda menuda per a fer els petits pagaments i decidí treure a la circulació 604 lliures de menuts dels que tenia desats de l'emissió de l'any 1629, i de la qual ja hi havia unes 350 lliures fabricades. Com sempre, la moneda es falsificà ràpidament. El 14 de juliol de 1644 Crispí Bonet, confés d'haver fabricat menuts, fou condemnat a cinc anys de galeres i desterrament per a tota la vida. Tot i l'estat de guerra del moment i la duresa d'anteriors sentències, Bonet no fou condemnat a mort. Ja he esmentat anteriorment que no consta cap sentència de pena de mort per falsificació de la moneda local al Camp de Tarragona.

Làmina 3.

Figura 6. El dibuix més antic de la vila de Reus que es conserva és del 1631. Al mig sobresurt el campanar de la prioral de sant Pere (E. i J. M. Gort, *Reus: la formació d'una ciutat*, Reus, 1987).
 Figura 7. Moneda municipal de Reus que du una gran M al camp envoltada per les lletres R-E-V-S. És possible que pertanyi a l'emissió de 1629, recirculada entre 1643 i 1648. El primer exemplar (7a) és el dibuixat i repertoriat per Botet a la col·lecció Pau Font de Rubinat, actualment conservat als fons dels museus de Reus. El segon exemplar (7b) pertany als fons del Museu Puig de Perpinyà.

Fins al 29 de gener de 1648 no tornem a trobar cap altra notícia sobre emissions monetàries a Reus. Aquell dia, els jurats explicaven que, quan anaren a donar possessió al batlle de Mascalvó, es van mirar els molins que la vila tenia en aquella senyoria i van decidir de tornar-los a posar en funcionament a causa que aleshores la vila no tenia cap altre molí i havia d'anar a pastar a Riudoms. Per tal de fer front a les despeses de reparació i posada en funcionament dels molins, hom va acordar de fabricar fins a 500 lliures de menuts. La determinació no fa cap esment de la tipologia d'aquests menuts però el més probable és que s'aprofitessin els encunys vells de l'emissió de l'any 1629, encara en circulació, i es piquessin les noves monedes. El 8 de maig de 1648 el clavari de Reus havia rebut 716 lliures en menuts, segurament de nova fabricació.

Tot i que les referències documentals s'estronquen, Reus podria haver continuat conservant el seu numerari local quan va acabar la Guerra dels Segadors.

9. ABATIMENT DELS SISENS, EMISSIÓ DE 1653-1654 I RECIRCULACIÓ EL 1669-1674

Durant la Guerra dels Segadors les autoritats barcelonines emeteren una nova moneda de billó, amb valor de 6 diners, que fou encunyada en gran quantitat. El 1651, poc abans de la fi de la guerra, aquests innovadors sisens de baixa llei estaven condemnats a ser tallats. Se n'havia fet una emissió excessiva i la gent no els volia prendre. Al fet de tractar-se d'una moneda amb un valor intrínsec molt per sota del seu valor oficial, s'hi havia d'afegir el temor de la gent a acceptar una moneda que, observant com anava la guerra, acabaria sent la dels perdedors. I qui recanviaria la moneda dels perdedors? El descrèdit dels sisens obligà, efectivament, a retirar-los un cop acabada la guerra. Al descrèdit s'hi afegí l'estabilització del preu de la plata, que consolidà la diferència entre el valor real i el valor nominal dels sisens. Per tal de treure'ls de la circulació sense ensorrar les hisendes públiques, el juny del 1653 els sisens van ser devaluats al valor de diner i mig. Els espavilats preferien retallar-los fins a la mida d'un ardit per a fer-los passar com a tals i guanyar-hi mig diner. Al mateix temps, Barcelona començà a encunyar ardots amb el bust de Felip III. Els ardots encunyats per Barcelona entre 1653 i 1655, tot i ser teòricament de billó, no contenien ni un 1% d'argent a l'aliatge. Per aquest fet, el desembre de 1654 les autoritats barcelonines van haver d'ordenar el cessament de la fabricació i reduir-los al valor d'un diner, ja que consideraven que el seu feble valor intrínsec i el seu excés de fabricació propiciaven l'augment del preu de les monedes d'or i d'argent.

Fou en aquest context que s'originà un gravíssim problema monetari a la Catalunya de postguerra. Un problema fins aleshores desconegut. La reducció del valor dels sisens a un diner i mig sense efectes retroactius ocasionà que les taules

i bancs públics es trobessin, d'un dia per l'altre, amb una pila de monedes emmagatzemades que representaven una mínima part dels dipòsits efectuats als seus comptes. Certament, els sisens eren una moneda condemnada a la desaparició ja l'any 1652, i els particulars s'afanyaven a portar-la als bancs i taules de canvi, sovint a carretades. Quan el juny del 1653 els sisens foren primer rebaixats al valor d'un diner i mig i després abatuts del tot, els que n'havien dipositat en comptes ara reclamaven el seu equivalent en moneda bona, a raó del preu dels sisens en el moment d'efectuar la imposició (6 diners). Les taules es trobaren que els creditors els exigien la devolució de les quantitats dipositades lliura per lliura, manifestant que la rebaixa dels sisens havia estat posterior a llurs operacions.¹² Immediatament, el Consell de Cent barceloní decidí deixar en suspens els comptes antics, és a dir, anteriors al mes de juny de 1653, ja que les quantitats que es devien en concepte de comptes dipositats en sisens arribaven a xifres descomunals, superiors al milió de lliures. Les autoritats barcelonines encarregaren diversos dictàmens jurídics per tal de solucionar el problema. Mentre uns afirmaven que era de llei restituir el valor dels dipòsits lliura per lliura (és a dir, comptant 6 diners per sisè dipositat), uns altres afirmaven que les taules només estaven obligades a tornar el just valor d'allò dipositat (és a dir, un diner i mig per sisè). L'any 1659 l'embolic es multiplicà quan, mitjançant una pragmàtica reial,¹³ Felip III obligava a restituir a tots els que ho demanessin el valor dels seus dipòsits lliura per lliura. Tot i que el Consell de Cent optà per arribar a acords amb els creditors, resultava molt clar que la ciutat de Barcelona no podria fer front al deute que en resultava.

Carrera Pujal creia que el problema dels comptes vells en moneda de sisens afectava només la ciutat de Barcelona, ja que la resta d'universitats catalanes eren abans creditors de la de Barcelona que no pas deutores d'altres particulars. De fet, però, la realitat devia ser molt distinta, ja que, a més d'accions promogudes per altres universitats i per la mateixa Generalitat, la Comuna del Camp de Tarragona tingué una forta presència en els recursos presentats contra la pragmàtica reial. Així, el 6 de juliol de 1661 Francesc Baldrich, síndic de la Comuna, feia arribar al canceller de la Reial Audiència un breu memorial on sol·licitava la derogació de la pragmàtica reial. A diferència de les diligències promogudes per les autoritats barcelonines, que es fonamentaven en les distintes maneres de concebre el reemborsament dels dipòsits bancaris, les consideracions de la Comuna anaven per altres camins, molt més directes. La Comuna considerava que, segons les *Constitucions de Catalunya*, el monarca no podia promulgar lleis generals com la mencionada, que afectava greument les institucions públiques, sense convocar

12. Sobre aquesta qüestió, vegeu J. CARRERA PUJAL, *Historia política y económica de Catalunya*, Barcelona, Ed. Bosch, 1947, p. 120-126.

13. Sanció pragmàtica de Felip III, signada el 29 d'octubre de 1658 a San Lorenzo del Escorial i publicada a Barcelona el 24 d'agost de 1659. J. BOTET, *Les monedes catalanes*, vol. III, p. 95, doc. CXIV. ACA, Consell d'Aragó, lligall 204.

Corts o bé, en cas de guerra, recorrent a l'usatge *Princeps namque*. La Comuna es dolia que no es convoquessin Corts més sovint, tal com estipulaven les Constitucions. El memorial presentat al rei també assenyalava la impossibilitat que les poblacions que integraven la Comuna fessin front als pagaments exigits pels creditors que es basaven en la pragmàtica reial, assabentant-lo de les quantitats que devien cadascuna de les poblacions (p. e. Reus, 33.100 ll.; Valls, 34.025 ll.; la Selva, 22.230 ll.; Riudoms, 18.350 ll.; Montbrió, 11.850 ll.). Les quantitats degudes per les poblacions del Camp de Tarragona no provenien de dipòsits efectuats a cap taula de canvi, sinó que era el preu de les pensions dels censals venuts entre 1650 i 1653, quan els sisens encara valien 6 diners. Els eficients serveis jurídics de la Comuna del Camp obligaren el rei mateix a demanar al marquès d'Olias, el seu lloctinent a Catalunya, que convoqués les tres sales del Suprem Consell d'Aragó per a donar-los resposta, segurament, gens favorable.

Tot aquest embolic dels sisens, deixant de banda el seu interès fonamental pel que fa a la història de l'economia catalana del segle XVII, ens serveix també per a introduir les actuacions monetàries de la vila de Reus durant els anys de postguerra. Així, a Reus, la notícia de l'abatiment dels sisens es va traduir en l'acord de comprar partides d'ardits acabats de fabricat i engegar una nova emissió de moneda pròpia per tal de facilitar les operacions de recanvi. En mig any es van fabricar prop de 800 lliures de menuts amb encunys nous. L'emissió va durar fins que va arribar la notícia de l'abatiment dels ardits a valor d'un diner, a finals de 1654. Aleshores, els menuts van ser retirats, però van ser recanviats a malla, és a dir, a mig diner cadascun, ja que, havent passat els ardits a valer un diner, la vila hauria tingut greus pèrdues si canviava els menuts pel seu valor original. Com que el clavari no disposava de diners en efectiu, la vila va haver de fer albarans a la gent que portava les monedes.

11.05.1653	Acords de comprar una partida d'ardits per treure de la circulació els sisens vells i de fabricar fins a 1.000 ll. de menuts amb encunys nous, ja que l'emissió anterior ja havia estat retirada.
12.02.1654	El clavari reconeix haver rebut més de 792 ll. de menuts «de la marca de la vila de l'encuny nou que's feu lo any 1653».
21.12.1654	Acord de retirar els menuts de la circulació a raó de dos per un diner, d'acord a la nova paritat de la moneda de billó barcelonina.

Encara no s'ha identificat cap exemplar numismàtic atribuïble a aquesta emissió.

M. Crusafont apuntà la possibilitat que Reus hagués efectuat una nova emissió de moneda l'any 1655, de resultes de la identificació d'unes peces incuses de llautó

que duen aquesta data i les claus de Sant Pere com a símbol heràldic.¹⁴ És gairebé segur que aquestes peces eren pellofes eclesiàstiques, fabricades de manera similar a les monedes municipals. El fet que no duguin cap símbol civil i, sobretot, que consti una fabricació de pellofes destinades a l'ús intern de la comunitat de preveres acordada l'any 1654, confirmen aquesta possibilitat (vegeu làmina 5, fig. 11).

El Consell municipal va acordar, el 31 de juliol de 1661, una nova emissió de moneda. Aquest cop, la iniciativa es presentava com un mitjà per aconseguir diners per a la vila, molt necessaris a causa de l'execució de la pragmàtica reial del 1659 abans comentada, però la conjuntura favorable d'un numerari excessivament contaminat de peces falses també hi degué ajudar.¹⁵ La vila es veia obligada a pagar i redimir censals i no podia crear-ne de nous per tal de pagar els primers. Com que no feia gaires anys que s'havien retirat de la circulació els menuts del 1653, es va decidir d'encunyar-ne de diferents, perquè la gent no fes córrer els que s'hagués oblidat de canviar quan era el moment, sis anys enrere. L'emissió fou establerta en 500 lliures, però s'inicià la introducció de les noves peces amb cent lliures de prova.

No sabem si es va dur a terme aquesta provatura, però en tot cas l'emissió es va paraitzar. L'any 1669 el Consell municipal reusenc es feia ressò del fet que a la vila no corrien menuts municipals des de feia temps, i determinava de treure unes 500 lliures de menuts que estaven dipositats a l'arxiu municipal. Aquestes 500 lliures de menuts encara haurien de ser de les introduïdes l'any 1653. L'any 1671 el clavari de la vila reconeixia haver rebut 486 ll. i 6 s. amb menuts de la vila, i executat el Consell celebrat el mes de setembre de 1669, en el qual es va donar facultat als síndics per tal de «repicar pallarofes velles».

31.07.1661	Acord de fabricació de 100 ll. de menuts a tall de prova i ampliar posteriorment l'emissió a 500 ll.
08.09.1669	Acord de recircular 500 ll. de menuts o pallarofes desades a l'arxiu.
06.11.1669	Notícia falsa de falsificació dels menuts.
a. 22.11.1669	Notícia que les pallarofes han sigut contramarcades amb una rosa.
22.11.1669	Informe dels experts assegurant que els pretesos menuts falsos són menuts autèntics fabricats amb encunys desgastats.
23.04.1671	El clavari rep 486 ll. i 6 s. de menuts d'acord amb la determinació del passat 8 de setembre de 1669 que permetia que «repicassen pallarofas velles» fins a 500 ll.

14. M. CRUSAFONT, *La moneda catalana...*, p. 256 i n. 2.027.

15. L'abundància de moneda falsificada l'any 1661 ens la confirma el fet que hom sovint retroba arditats datats d'aquest any, tot i que la seca de Barcelona cessà la fabricació d'aquestes monedes l'any 1654. Vegeu L. VILLARONGA, «Falsificaciones (ardit de Barcelona 1661)», *Gaceta Numismática*, núm. 46 (1977), p. 72.

- 22.01.1673 Proposta de recircular més menuts.
 03.07.1674 El clavari reconeix haver rebut 398 ll. de «pallarofes se an fet».

Durant aquesta emissió de l'any 1669 es produí una anècdota curiosa. El Consell municipal va detectar la presència de menuts o pallarofes falses, i totes les sospites es concentraren en certa persona. Però, a demanda dels jurats, dos argenters, Joan Rion i Onofre Arandes, de Tarragona i Reus, respectivament, van inspeccionar les suposades monedes falses i les van considerar autèntiques, encara que picades amb els encunys ja desgastats. El 22 de gener de 1673, per tal de fer front a pagaments als creditors, es va deixar a la voluntat dels jurats poder encunyar o recircular alguna quantitat de pallarofes, com així fou fet.

L'any 1667 Reus tenia una població de només 2.270 habitants, una xifra disminuïda per culpa dels efectes d'una de les moltes epidèmies cícliques de pesta. Aquestes xifres contrasten amb el fet que el 1669 el Consell tragués a la circulació 120.000 menuts. Ja hem vist que, en general, les emissions de menuts segueixen una proporció geomètrica amb la demografia de la vila que les produeix.

10. EMISSIÓ DE 1705

Reus prestà obediència a l'arxiduc Carles des d'agost del 1705, excepte en els breus períodes en què la vila restà ocupada pels felipistes. L'any 1712 va aconseguir el títol d'*atenta i imperial ciutat*, concedit per l'arxiduc. En el context de la guerra de Successió, l'any 1705, el Consell acordà la fabricació de fins a 800 lliures de pallarofes amb encunys nous.

- 15.10.1705 Acord de fabricar 800 ll. de menuts.
 20.11.1705 Acord de suspendre la fabricació, perquè no s'havia trobat llautó de la qualitat necessària.

El menut del 1705 va ser ben identificat per Crusafont (làmina 4, fig. 9).

La vila es dolia de les fortes despeses que suposava la contribució a l'allotjament de la Companyia de Barcelona en servei a sa Majestat i que encara no havia cobrat la vàlua i l'aigua, dues imposicions de l'any precedent. És colpidor observar les nombroses contribucions extraordinàries a què les viles com Reus estaven obligades: l'abril de 1689 la vila s'obligà per tres anys a un donatiu per a Carles II; el febrer de 1702 el Govern l'obligà a donar 100 dobles d'or, carros i útils per a fortificar Tarragona; l'any 1706 l'arxiduc i el seu seguici s'allotjaren a Reus; l'agost del mateix any, l'exèrcit castellà que assetjava la ciutat va exigir 4.800 lliures a canvi de no saquejar-la; l'any 1709 tres mil vuitanta homes de les tropes felipistes s'allotjaren a

Reus durant una setmana; el 1712 Reus obtingué, de l'arxiduc Carles, el títol de ciutat a canvi, segurament, d'un bon donatiu.¹⁶ No és d'estranyar, doncs, que el Govern municipal se'n ressentís i que la fabricació de moneda fos considerada com una de les poques mesures apaivagadores de l'endeutament públic.

L'emissió del 1705 fou un fracàs. Havent anat a Barcelona a cercar llautó per a fer l'encunyació, els enviats de la vila es van trobar que no hi havia planxa de la necessària i convenient. Només en van trobar una petita quantitat, i d'un gruix superior al recomanable. Es va provar de fer l'encunyació amb aquesta planxa gruixuda però aviat es van adonar que el nombre de peces que s'encunyaven per cada pes de llauna era molt inferior al previst. Per això es va proposar de fer córrer les noves pallarofes a valor de 2 o 3 diners, atès que havia augmentat imprevisiblement el cost de fabricació. Però el Consell va determinar fer córrer les peces ja encunyades a valor d'un diner i aturar la fabricació, segurament quan s'havia fabricada molt poca quantitat de peces.

11. EMISSIÓ DE 1709-1718

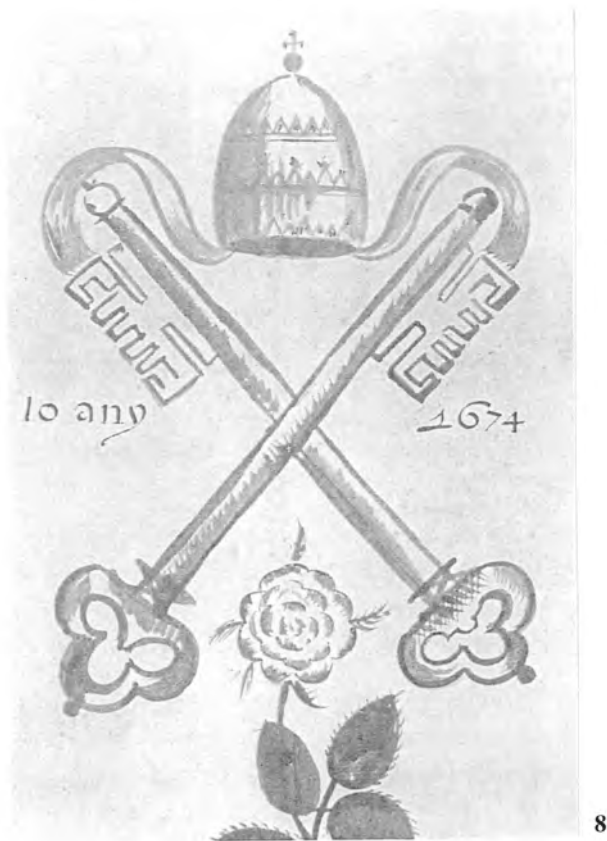
El 15 de maig de 1709 es va decidir la darrera, i més popular, emissió de moneda local a Reus. Les despeses ocasionades per la guerra, que havien escurat les administracions de la carn i del pa, continuaven sent el principal motiu exposat per a encunyar les pallarofes. La vila es dolia també que no havia pogut trobar cap quantitat de diners a censal, ni havia pogut cobrar els talls endarrerits dels particulars. En aquesta ocasió es va determinar encunyar fins a 3.000 lliures de menuts (720.000 peces), la major quantitat encunyada a Reus en una sola emissió.

15.05.1709	Acord de fabricar 3.000 ll. de menuts.
18.08.1712	Arriba a Reus la notícia de la reducció dels ardots a valor d'un diner.
28.07.1718	Acord de retirada dels menuts en circulació a causa de les falsificacions.

Els menuts reusencs del 1709 ja els coneixia Josep Salat, l'any 1808 (làmina 5, fig. 10).

Mentrestant, a la capital, el Consell barceloní havia fet encunyar entre 1708 i 1711 peces d'un diner amb l'efigie de l'arxiduc i amb la llegenda, per primer cop, en català. Al mateix temps, féu contramarcar els ardots de Felip III, que corrien amb el valor d'un diner, amb la inicial del nou monarca i amb el valor de 2 diners.

16. Andreu DE BOFARULL, *Anales históricos de Reus, desde su fundación hasta nuestros días*, Reus, Associació d'Estudis Reusencs, 1961.

9

Làmina 4.

Figura 8. La tiara i les claus de sant Pere coronen una rosa natural a l'escut il·lustrat a la portada del llibre del Consell de 1674 (Ezequiel Gort, *L'escut de Reus*, Reus, 1996, p. 45).

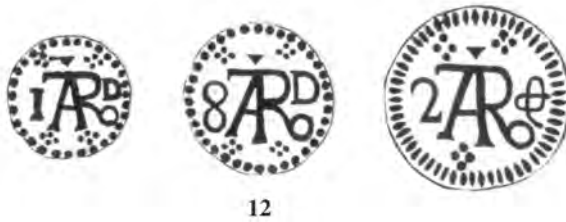
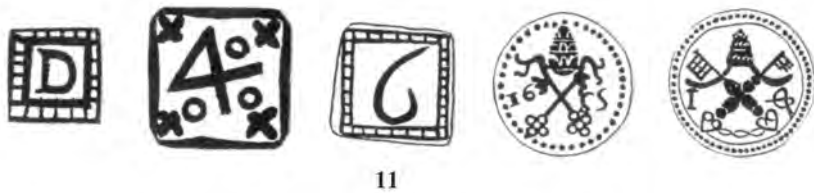
Figura 9. Dibuix i fotografia del diner reusenc de 1705. Exempler conservat al Gabinet Numismàtic de Catalunya.

El 18 d'agost de 1712 els jurats de Reus escriviren una carta a les autoritats barcelonines on es feien ressò que la gent no volia acceptar els ardots i, en canvi, les administracions municipals hi estaven obligades. Des de Barcelona respongueren que estaven en la mateixa situació, molt perjudicial per l'Administració local, que anava acumulant partides d'ardits, gairebé de coure pur, sense poder-los recircular posteriorment. A Barcelona decidiren rebaixar el valor dels ardots a un diner, com ja s'havia fet l'any 1654, i retirar-ne de la circulació una part. Les crides que pretenien publicar a Barcelona deien que els ardots serien recanviats dos per un de la manera següent: si hom aportava una partida superior a les 100 lliures, deu dies després se li tornarien 25 lliures en ardots, ara valorats en un diner, i se li crearia un censal per valor de les 25 lliures restants. Per a les partides inferiors a 100 lliures, hom tornaria també la quarta part en la mateixa moneda, i l'altra quarta part es tornaria en forma de crèdit a la taula de canvi barcelonina. Les crides també deien que els pallofins serien tallats. Jo crec que els pallofins han de ser o bé els dinerets encunyats amb el bust de l'arxiduc i que ara eren desmonetitzats, o bé les abundants falsificacions d'aquests mateixos dinerets. És improbable que els pallofins fessin referència a la moneda local, com s'havia proposat, d'una banda perquè les autoritats barcelonines no tindrien cap dret a abatre'ls, i menys encara si considerem que el to de la correspondència mantinguda entre les dues ciutats era molt cordial. A més, en aquells moments, només hi havia una única ciutat emissora de menuts locals, Reus, mentre que l'ús d'aquest mot sembla més generalitzat.

El desori monetari també es feia evident a Reus en una súplica presentada per l'arrendatària de la botiga del refresc, que exposava com havia estat obligada a acceptar les monedes dolentes dels soldats, rals de vuit curts i pallofins, i això li havia suposat una gran pèrdua. Deuria ser veritat, perquè fins i tot el Consell reusenc decidí indemnitzar l'arrendatària del refresc per les pèrdues sofertes.

12. EPÍLEG PER A LA MONEDA CATALANA LOCAL

La fi de la moneda local catalana es produí més per necessitat que per obligació. Les disposicions de Nova Planta de Felip V prohibien l'emissió de numerari local, però totes les poblacions catalanes, excepte Reus, ja feia dècades que havien desistit d'encunyar diners. Aquest cop, la prohibició no afectà per a res la voluntat civil catalana. Fins i tot es produí un cas xocant: la llei felipista afectava només l'encunyació de moneda nova, però no obligava a retirar les emissions ja existents. Això beneficiava les poblacions que tenien moneda pròpia en circulació i, en aquells moments, només corria moneda local a Reus, una de les poblacions més austriacistes del Principat, que havia obtingut de l'arxiduc el títol de *atenta i imperial ciutat*, i que estava en una zona francament hostil al nou règim, amb el guerriller Carrasquet senyorejant per la serralada del Montsant.

Làmina 5.

Figura 10. Diversos exemplars del diner reusenc de 1709, que du la llegenda REVS ANY 1709.

Les peces que duen lletres invertides han de ser falsificacions d'època.

Figura 11. Pel·lofes eclesiàstiques de la prioral de sant Pere de Reus, en ús al segle XVII, que per les seves característiques són confoses sovint amb les monedes municipals. Per exemple, la pel·lofa del 1655 semblava talment una moneda municipal abans de poder documentar-ne el veritable ús.

Figura 12. Pel·lofes de la prioral de Reus del segle XVIII, de valor 3 diners, 6 diners i 1 sou. El monograma que duen vol dir PRIORAT.

L'any 1718 els jurats de Reus van retirar definitivament la moneda local de la circulació i van deixar escrit l'epitafi de les emissions monetàries municipals catalanes:

[...] deixant en esta resolució una perpètua nota y memòria als esdevenidors de la present vila de Reus, lo molt se deuran resistir, no obstant tinguessen en lo futur ocasió, acceptar tal concessió ni privilegi (de fabricar moneda), pués a més de la gran molèstia, treball, enfado, han tingut los senyors que vuy se troban regint la present universitat, ha ocasionat la total ruïna de tots los cabals de les administracions de carniceria y panaderia y no menos dels habitants de la present vila.

13. DOCUMENTS

1

1466, 13 de març. Reus

El Consell de Reus acorda fondre tots els sisens falsos que té la vila per tal de fer una corona per a la marededéu.

La preposició feta en lo dit Consel per los senyors de jurats fonch sobre [...] dels sisens falsos que té la vila [...]. Sobre les quals coses deliberà lo dit Consel: primo, sobre los sisens falsos, vol lo dit Consel que a lahor de la Verge Maria de aquels dits sisens sie feta una corona a la Verge Maria.

Arxiu Històric Comarcal de Reus (ACR), Fons Municipal, Actes, 1444-1466.

2

1467, 27 de març. Reus

Els jurats de Reus acorden contramarcar els senyals autèntics que corren per la vila per a distingir-los dels falsos.

ACR, Actes, 1444-1466.

SANAHUJA (1), «Els senyals del Camp de Tarragona del segle XV», *Gaceta Numismática*, núm. 126 (1997), doc. 1.

3

1468, 19 de febrer. Reus

El Consell de Reus acorda autoritzar només la circulació dels senyals de la vila que duen les claus de sant Pere.

ACR, Actes municipals, 1466-1485.
SANAHUJA (1), doc. 2.

4

1468, 3 de març. Reus

El clavari de Reus paga 34 sous al jurat Bernat Gebelli en concepte de diverses partides destinades a la fabricació de la moneda municipal.

ACR, Llibre de Clavaria (Jaume Joan), 1468, f. 28.
SANAHUJA (1), doc. 3.

5

1468, finals. Reus

El clavari de Reus paga un sou i mig a Gilabert per la feina d'haver disminuït una planxa de plom necessària per fabricar la moneda municipal.

ACR, Llibre de Clavaria, 1468, f. 39v.
SANAHUJA (1), doc. 4.

6

1469, inicis de febrer. Reus

El clavari de Reus percep un sou d'1 lliura i 7 sous per haver fabricat senyals de la vila.

ACR, Llibre de Clavaria, 1468, f. 42v.
SANAHUJA (1), doc. 5.

7

1469, 1 de febrer. Reus

El clavari de Reus paga 5 sous a Baltasar Enveja per haver contramarcad la moneda municipal.

ACR, Llibre de Clavaria, 1468, f. 43.

SANAHUJA (1), doc. 6.

8

1470, 15 de febrer. Reus

A proposta dels jurats de Reus el Consell de la Comuna del Camp determina que cada vila emissora de senyals hagi d'assegurar les pròpies emissions.

Arxiu Municipal de la Selva del Camp (AMS), Fons de la Comuna del Camp, Llibre d'acords, 1457-1476.

SANAHUJA (1), doc. 7.

9

1470, 23 de març. Reus

El Consell municipal reusenc es fa ressò de l'ordre que cada vila emissora de senyals al Camp de Tarragona hagi de portar a Tarragona 48 senyals dels seus i de les altres viles per a distingir-los dels falsos.

ACR, Actes municipals, 1466-1485.

SANAHUJA (1), doc. 8.

10

1470, 24 de març. Reus

El Consell municipal reusenc acorda nomenar visuradors per a controlar la circulació dels distints senyals del Camp de Tarragona, segons han acordat les altres viles.

ACR, Actes municipals, 1466-1485.
SANAHUJA (1), doc. 9.

11

1477, 30 de març. Reus

El Consell reusenc acorda retirar de la circulació per la vila una part dels senyals propis i de la resta del Camp de Tarragona.

ACR, Actes municipals, 1466-1485.
SANAHUJA (1), doc. 10.

12

1494, 24 de febrer. Reus

Atès que un tal Ribes i la seva germana, muller de Joan Oliver, es troben presos, acusats de falsificar els senyals de Reus, i a petició dels seus pares, el Consell reusenc demana al procurador i batlle de la vila que afluixi les condicions de captiveri de la dona.

ACR, Actes municipals, 1493-1520.
SANAHUJA (1), doc. 11.

13

1494, 7 de setembre. Reus

Segons manament de l'infant Joan, es prohibeix la circulació de les monedes locals a Catalunya, autoritzades durant el període de la guerra. A aquest efecte, el Consell reusenc decideix prendre 30 lliures del clavari, 23 lliures dels preveres i de l'almoina a censal, i una quantitat incerta de particulars de la vila, per tal de retirar els senyals de la vila.

ACR, Actes municipals, 1493-1520.
SANAHUJA (1), doc. 12.

14

1495, del 22 d'abril al 23 de juliol. Reus

Joan Guerau, clavari de Reus, atorga èpoques reconeixent el pagament de les quantitats que diferents particulars havien avançat a la clavaria per tal que el Consell pogués retirar de la circulació els senyals de la vila. En total s'han conservat èpoques pel valor de 38 lliures i 5 sous, d'un mínim de 2 lliures i d'un màxim de 10 lliures i quart.

ACR, Comptes 1471-1499, èpoques soltes.

SANAHUJA (1), doc. 13.

15

1508, 16 de novembre. Reus

La vila de Reus elegeix un home perquè vagi a Barcelona, en representació de la Comuna del Camp, per a tractar l'assumpte del refús popular a la moneda menuda.

ACR, Actes municipals, 1493-1520.

SANAHUJA (1), doc. 14.

16

1521, 27 d'octubre. Reus

El Consell reusenc acorda no publicar les crides que demanen els jurats de la Selva del Camp, interessats que s'acceptin els senyals selvatans per tot el Camp.

ACR, Actes municipals, 1520-1531.

SANAHUJA (2), «La moneda municipal a la Selva del Camp (segles XVI i XVII)», *Gaceta Numismática*, núm. 135 (1999), doc. 2.

1528, 21 de juny. Reus

El Consell reusenc acorda demanar llicència per a encunyar 100 lliures de menuts de llautó.

Més fonch preposat per los honorables jurats que atès que la necessitat té la vila axí per la obra de la església com per moltes altres coses, e atès que ja tenen comprat dies fa lo lautó per a fer senyals, e fins aïr no-s són fets per causa que no se ha aguda la llicència del senyor visrey o del qui nos tinga la tal llicència, si se treballar en haver dita llicència e fins a quanta quantitat, que lo honorable Consell ne determene lo que le aprarrà.

Sobre la qual propositió fonch determenat per lo honrat Consell que se treball en haver dita llicència per lo millor mercat porà. E que dits senyals se fasen per lo obs o mester de la vila fins a quantitat de cent lliures o del que haver lo poran.

ACR, Actes municipals, 1520-1531.

1535, 28 de febrer. La Selva del Camp

A causa de l'abundància de falsificacions, el Consell especial de la Selva del Camp acorda fer una crida per Tarragona, Reus, Valls, Alcover i Prades, donant sis dies de termini per a recanviar menuts de la vila falsos.

AMS, Actes municipals, 1533-1534, f. 108.

SANAHUJA (2), doc. 8.

1556, 1 de maig. Reus

Els jurats de Reus determinen demanar llicència per a encunyar 400 o 500 lliures de menuts.

En lo qual Consell fonch preposat per dits senyors de jurats dient [...] si farien que la vila que fes quatre o sinch-cents lliures de menuts, atès que no volen pendre los menuts de Barcelona y que se diu n'i a molts de falsos [...]. Fonch deslberat lo honrat consel que se age llicència dells senyors si els o poran fer y que s'age llicència per fer-ne tants quans poran y que seran son adjutori.

ACR, Fons municipal de Reus, Actes municipals, 1556-1568.

Registrat per SALVADOR i Lluïsa VILASECA, «Pellerofes civiles y eclesiásticas de Reus», *Numisma*, núm. 84-89 (1967), p. 131-142.

20

1556, 13 de maig. Reus

Un cop obtinguda llicència, el Consell municipal de Reus decideix tirar endavant l'encunyació dels menuts i nomena tres prohoms a aquest efecte.

En lo qual consell fench proposat dient que los senyors són estats vuy asi y els senyors de jurats los a demanat lisençia per a fer senyals, per que nos pogesem remediari aserqua dells menuts [que] són dolents, que los an abatuts los de Barcelona, y que són mols més en desmesia los dolents que los bons. Deliberat lo honrat consel que se fassen los menuts o senyals lo que alls senyors de jurats aparrs y que sien ab ells tres o quatre promens, per que sien juntament ab los senyors de jurats, y sien elegits per levar y evitar escandols [...]. Dit dia y la matexa ora foren elegits per a fer senyalls de la villa, junstament ab los senors de jurats. Foren: Joan Sabater, Antoni Estepar, i Francesc Belvey, pe-rayras.

ACR, Fons municipal de Reus, Actes municipals, 1556-1568.

21

1556, 19 de maig. Reus

El clavari de Reus, Pere Llorens, rep una partida de 18 lliures en «senyals ha fets la vila de lautó».

A 19 de maig 1556, en presència de mossèn Pau Carnicer i Jaume Rausich, jurats l'any present, y presents Antoni Estepar e Francesc Bellvei, Pere Malet y presents Joan Sabater y Jeroni d'Enveja, oidós de comptes, y present dit Pere Llorens, lo fem debitor de divuyt lliures li són dades de comptans de senyals a fets la vila de lautó.

ACR, Clavaria, Comptes de 1554 a 1606, f. 27v.

1557, 28 de març. Reus

Els jurats de Reus decideixen recollir els menuts falsos i cercar els falsificadors de la moneda, entre els quals consta com a acusat un tal Bartomeu Torrell.

E més ha proposat: com s'an trobat dinés falsos dels senyals ha fets la vila per menuts per obs de la vila y an trobat un senyal ho mollo casi com lo mollo dels manuts de la vila, per so mire lo honrat consell lo faedor. A deliberat lo honrat consell que los senyors de jurats fasen escutina de sercar tots los dinés falsos i que los deturen y fasen diligència en sercar los monedés y que sien castigats y prenguen los mollos d'en (Bertomeu) Torrell.

ACR, Fons municipal de Reus, Actes municipals, 1556-1568.

1557, 23 d'abril. Reus

Un cop empresonat el falsificador Torrell, el Consell municipal de Reus acorda fer una crida per a veure si hi ha molts menuts falsos en circulació.

ACR, Fons municipal de Reus, Actes municipals, 1556-1568.
Registret per *Vilaseca*, p. 131-142.

1559, 2 d'abril. La Selva del Camp

El Consell municipal de la Selva del Camp acorda acceptar només la circulació dels menuts de la vila, i dels dinerets valencians i aragonesos, i rebutjar els menuts d'Arbeca, Reus, Riudoms i els dels altres llocs.

AMS, Fons municipal, Acords, 1543-1560.
Sanahuja (2), doc. 11.

1560, 28 d'agost. Reus

A un home, que ha estat detingut a Reus, li han trobat a sobre 30 sous de menuts falsos de Reus i de Falset.

Més avant an preposat dient que pochos dies fa se prengué un home fransès casat al prat y trobaren-li sobre de 30 sous entre menuts de sí i de Falset nous y falsos y axí està detingut, per so vege lo honrat consel com vol se fasse, si-l soltarem ho si feran ab lo senyor despeses que prest la justícia. Deliberat lo honrat consel que los senyors de jurats que parle ab lo batlle que fessen de fer spedir la anquesta y si no o farà que vagen a parlar ab los governadós suplicant-los que despedesquen los presonés ab sa iustícia y assò ab parer dels advocats.

ACR, Fons municipal de Reus, Actes municipals, 1556-1568.
Registrat per VILASECA, p. 131-142.

1561, 12 de gener. Reus

Davant l'augment de la circulació dels menuts de Falset, Gratallops i altres llocs, entre els quals n'hi ha molts de falsos, el Consell municipal de Reus acorda demanar llicència per a encunyar 100 lliures més dels diners de la vila.

E més an proposat los senyors de jurats dient lo gran abús se fa dels menuts o senyals de Falset, Gratallops, y altres parts fora del Camp de Tarragona y que seria bé (que) la vila ne fes hun centanar de liures y se expellisen tots los fora dell Camp, per so que en tot se mir lo fehedor. Fonch deliberat lo honorable consell que se aje lisència dells senyors y procurador real per fe de dits seynalls fins en cent liures o cent ducats y aguda la lisència y permís e nprés vedraem nos prendre los seynalls forestés.

ACR, Fons municipal de Reus, Actes municipals, 1556-1568.

1561, 24 de febrer. Reus

Els jurats de Reus elegeixen tres prohoms per a dur a terme la determinació d'encunyar un centenar de lliures de menuts.

E més fonch proposat per los senyors jurats com per la determinació en dies passats feta de fer seynalls fins assà no se ha executada, are emperò propossen y diuen se fassa electió de personatges ensemps ab los jurats per fer dits seynalls, per so que en tot se mir lo fehedor. Fonch deslberat lo honorable consell que sien alegits tres homes enseps ab los jurats per ha fer dits seynalls y foren elegits Jaume Rausich, Pau Gavaldà, y F. Belvey, payre.

ACR, Fons municipal de Reus, Actes municipals, 1556-1568.

28

1561, 16 de novembre. Reus

El procurador reial del Camp de Tarragona, Onofre Rossell Homdedeu i de Gassol, diu tenir pres un inculpat de contrafer els menuts de Reus i el Consell reusenc li demana que es faci justícia.

ACR, Fons municipal de Reus, Actes municipals, 1556-1568.
Registat per VILASECA, p. 131-142.

29

1562, 15 d'abril. Reus

En resposta a una pregunta d'un jurat de la Selva del Camp, els jurats de Reus coincideixen a reconèixer l'existència de molts menuts falsos de Reus i també de Falset i Gratallops, i el Consell determina que no s'acceptin els menuts que no siguin de la vila, tal com han acordat a la Selva.

ACR, Fons municipal de Reus, Actes municipals, 1556-1568.
Registat per VILASECA, p. 131-142.

30

1564, 20 de març. Reus

El Consell reusenc decideix obrir una investigació sobre la falsificació i circulació de moneda falsa de la vila.

Més fonch preposat per los dits senyors de jurats que com se aje agut sentiment que algú serie sospitós de dinés falços, en metre aquells, com és ara Gabriel Franch, si lo faran pendre o si li serie feta enquesta, hoch enchara que algú los farie y dit Franch los metrie.

A determinat lo honorable conçell se disimule ab discretió per a fi y efecte de fer pendre lo que's presum que'ls fa y vist aquell sie pres ensemps ab tots los que se troberan culpables en dit efecte.

ACR, Fons municipal de Reus, Actes municipals, 1556-1568.

31

1565, 7 de gener. Reus

El Consell reusenc decideix obrir una investigació sobre cinc motllos d'encunyar menuts que s'han trobat en mans d'un lladre, pres a Valls.

ACR, Fons municipal de Reus, *Actes municipals*, 1556-1568.
Registat per VILASECA, p. 131-142 (però del 2 de gener).

32

1569, 13 de febrer. Reus

El Consell municipal reusenc acorda recollir tots els menuts encunyats per la vila, en el termini de vuit dies, a causa de les constants falsificacions.

E més fonch proposat en dit consell per dits senyors de jurats dient com apparria bé que per lo abús y offici que's fa de fer menuts falsos de la marca de la vila, que se abatesen los dits menuts cobrant los bons la vila y donant altres dinés o reals y tallar los dolents y que per so se fassa crida donant als forastés vuit dies y als de la vila vuit dies de temps per aportar dits dinés. Fonch determinat en dit consell que se fassa com està proposat y que passat lo termini no correguen ni vleguen dits dinés bons ni dolents, donant emperò tantsolament de temps així als forastés com als de la vila vuit dies comptadors del die se farà la crida en la present vila.

ACR, Fons municipal de Reus, Actes municipals, 1568-1581.

1577, 6 de novembre. Reus

La comunitat de preveres de la prioral de sant Pere de Reus acorda multar els clergues que facin circular les pellofes de la comunitat entre la població laica.

Molts reverends senyors, per quant se trobarien algunes pallarofes de nostra comunitat en mans y poder de algunes persones llayques, lo que serie en dany y desonor de nostra comunitat y de altra part poria ser que algunes persones no tement a Déu y de atrevits porien fer ab certs mollos certa cantitat de pallarofes, y de altra part pareyteria cosa desonesta que nostres dinés y pallarofes aguessen de córrer y anar en mans de llaychs. Pertant la reverent comunitat *nemine discrepante* determena que qualsevol capellà que se atrevirà en donar ni pendre de dites pallarofes, ni poques ni moltes, que sia punit de dos reals moneda barcelonesa per cada vegada que se atrevirà en donar ni pendre de dites pallarofes, los quals dos reals se an de donar y distribuir en les destribucions de dita nostra reverend comunitat.

ACR, Fons de la comunitat de preveres, Resolucions, 1450-1589, f. 127.

1581, 28 de maig. Reus

A causa de la manca de moneda menuda, els consellers de Reus atorguen permís als jurats per a encunyar unes 200 lliures de menuts de la vila, un cop aconseguida la llicència.

E més avant an proposat que no's troben menuts y si s'en feran un sentenar de liures o més; per so vege lo honrat consel que determine. Determinat lo honrat consel que ab llicència s'en fase unes dos-centes liures o lo que apparrà als senyors de jurats.

ACR, Fons municipal de Reus, *Actes municipals*, 1568-1581.

1581, 18 de juny. Reus

A causa de no haver-se trobat el privilegi per a encunyar moneda, exigit pel procurador reial, la vila de Reus decideix suspendre la determinació de fer menuts.

En lo qual consell fonch proposat per dits senyors de jurats dient com estos dies pasats per la neseditat que y a de menuts, fessen senyals perquè com és dit n'i a neseditat y que lo procurador reyal los a dit que aportesam lo privilegi tenim y com se sie sercat y no's trobe, els advocats trobem modo com se a de fer la supplicació, per so mire lo consel si se anirà a Barcelona y veurer los advocats de allà quin modo trobaran per poder-ne fer. Determina lo honrat consel que per are se dexe estar que no se'n fasse puig are ja se'n troben més que no estos dies pasats.

ACR, Fons municipal de Reus, *Actes municipals*, 1568-1581.
Registat per VILASECA, p. 131-142 (però datat el juliol).

36

1586, 25 de juliol. Reus

La comunitat de preveres de la prioral de sant Pere de Reus acorda reiterar les multes per als clergues que facin circular les pellofes de la comunitat, recentment fabricades, entre la població laica.

ACR, Fons de la comunitat de preveres, Resolucions, 1450-1589, f. 154v.

37

1591, 5 de setembre i 28 de desembre. Reus

El clavari de Reus, Joan Oriol, rep dues partides de «dinés nous o pallarofas de la vila», recentment fabricats, que comptabilitzen 49 lliures.

ACR, Fons municipal de Reus, Clavaria, Comptes de 1554 a 1606, f. 216v-217.

38

1593, 31 de gener. Reus

Consell de Cent de la vila de Reus en què es tracta la qüestió d'un home pres que comprava dagues i estisores amb menuts falsos de Reus, que ell mateix fabricava. El Consell es ratifica en la possessió dels privilegis necessaris per a jutjar el pres a la mateixa vila i executar la sentència.

En lo qual consell fonch proposat per los dits senyors de jurats dient que estos dies pasats nos vinguda en notícia que a Riudoms y avia un homa, que apar hera valensià, que conprava dagues y astisores y no feia la paga sinó ab dinés de Reus y, de fet, feia dinés conforma feia la paga de dits dinés. Y així nosaltres ferem plagà parlament y tots se determinarem lo fesem agafà y fer instància fins a sentència defenetiva y tanbé nos fes la mersè de donar-nos lo ma per a fer la aixucusió en hesta vila, y de fet la nos donà y vuy és a la presó. Vegen si posarem avant la hyxucució de la sentència, mire lo honrat consell lo feador. Fonch determinat per lo honrat consell posà avant la sentència puis tenim parer de nostres acvocats notísies favorables de nostres privilegis, tots en unhonimo sens descrepar negú.

ACR, Fons municipal de Reus, Actes municipals, 1585-1593.

39

1592-1593. Reus

El clavari de Reus, Joan Aleu, rep tres partides de «senyals de la vila fets en l'any 1592», que comptabilitzen 67 lliures i 5 sous.

ACR, Fons municipal de Reus, Clavaria, Comptes de 1554 a 1606, f. 219, 219v i 221v.

40

1594, 28 de febrer. Reus

El Consell de Reus condemna en juí de prohoms Pere Ribes, confés d'haver falsificat els menuts de la vila, a ser fuetejat pels carrers, duent els motlles de fabricar menuts penjats al coll, i ser desterrat de la vila durant deu anys.

En lo present consell entra e propossa lo onorable en Jaume Pujol, batla de la present villa e en Cosme Mercer, ascrivà de la cort, dient lo honorable batla que com ell tincha presoner e delat en Pere Ribes, sivaler, abitant en aquesta villa, per ocassió de certs senyals o dinés de la vila que lo dit Ribes auria feít ab senyals falsos, sagons se mostra ab lo dit prosès atorgat per ell matex, com ell los auria feít falsos axí dient lo dit mosé lo batla que com aquest cas sia cas criminal e se pertanga per aquella libertat que la present villa té que no que un delat no puga ésser judicat per la senyoria fins sia judicat per lo juuy de promens e per aquesta ocasió lo dit honorable batla, per insaguir la libertat de dita villa, mana e dix al dit Cosme Mercer, son escrivà, que lagís (a) lo profès pres predit Ribes, e axí lo dit escrivà, present lo honorable consell, leguí a mot a mot tot lo dit prosès, e aquell lest lo dit honorable batla ab son escrivà isqueren del dit consell e aprés lo

dit honorable consell, sens lo bala e escrivà, feu lo deslberat que assí es continuat. Fonch deslberat en lo present consell, vist e lista la anquesta e a ple aquella aver oyida e vist que lo dit Ribes delat aver atorgat e confesat de sa boca que ell avia fets los dits senyals e dinés falsos de la vila, axí a València com a Tortosa, e aquels ell así avia mesos ab moltes maneres sagon se mostra largament ab lo prosès, e axí a deslberat e santensiat lo dit honorable consell que lo dit Ribes sia tret del castell e a la porta del castell li lesca la santència e és aquesta: que lo dit Ribes delat sia asotat discrent tota la villa, so és partint de la cassa de Bernat Mariner, vaga fins a l'ospital e fasa la volta per lo carer de Antoni Alguer e vaga al marcadall e après vaga per lo carer Magor avall e yisca al portall de la Font e a quade cantó, hon lo misatgé acostuma de fer las crides, reba hun asot e no més, e après sia axilat de la villa per a deu anys, e mentra lo asotarem port hun rast dels diners falsos al coll e los motllos, e aquesta és la sentència que lo dit consell a donada devant sos yuls.

ACR, Fons municipal de Reus, Actes municipals, 1593-1610.

41

1596, 28 de febrer. Reus

Els jurats de Reus demanen al batlle de la vila que faci saber a l'arquebisbe que el pres inculpat d'haver falsificat els menuts de Reus pateix [fam?] en gran manera.

En lo qual consell fonch proposat per dits senyors de jurats dient com lo senyor batlle diu que lo pres que stà ynculpat de fer senyals de la present vila lo qual està pres per ystància dels senyors jurats diu patex ab gran manera, per so V. M. determinaran lo feador. Fonch determinat per l'onrat consell que los senyors jurats soplican al senyor batlle vaja ha sercar al Il·lm. senyor arcabisba y representar-li lo quant patex dit pres.

ACR, Fons municipal de Reus, Actes municipals, 1593-1610.

42

1597, 2 de novembre. Reus

Davant les sospites que un home té molts diners falsos de la vila, el Consell reusenc acorda demanar al procurador reial que faci justícia.

E més fonch proposat per dits senyors de jurats dient que per serto via an àntès que a un oma que té molts dinés de la marcha de Reus que són falsos, per so mira l'onrat si's ferà ystància al procurador real o si feran lo profès per la cort de Reus, per so mire l'onrat con-

sell lo feador. Fonch determinat per l'onrat consell que fasan ystància y que sien de prompte castigats qui tal fa.

ACR, Fons municipal de Reus, Actes municipals, 1593-1610.

43

1599, 21 de març. Reus

S'evidencia la preocupació del Consell reusenc a causa de la falsificació del numerari local.

E més fonch proposat per dits senyors de jurats dient com ja tots entenem lo abús se fa dels menuts de Reus que apareixeria bé se donàs algun assiento en dit negoci, per ço mire lo honrat Concell lo feador. Fonch determinat en dit Concell que dit negoci se dugue a major deliberació per la dificultat se trobe en dit negoci.

ACR, Fons municipal de Reus, Actes municipals, 1593-1610.

Registrat per Vilaseca, p. 131-142.

44

1599, 28 de març. Reus

La falsificació dels menuts de Reus provoca que els carnissers de la vila no els vulguin prendre. Els jurats de la vila proposen consultar als advocats què és el que es pot fer.

[...] e més fonch proposat per dits senyors de jurats dient com los carnicers qan dit que no pendran ningun diner dels senyals de la vila que no sien abonats per la vila; per ço mire lo honrat consell lo feador. Fonch determinat en dit concell que dit negoci dels menuts consulte ab los advocats y agut lo parer torne a la present sala.

ACR, Fons municipal de Reus, Actes municipals, 1593-1610.

Registrat per VILASECA, p. 131-142.

1599, 13 d'abril. Reus

La vila de Reus determina retirar tots els menuts bons de la vila, reemborsant-los a criteri d'un argenter i de quatre prohoms, i substituir-los per una nova emissió feta amb un encuny que digui «senyal de la vila de Reus».

E més fonch proposat per dits senyors de jurats dient que en lo Concell proposat se determinà aserca dels menuts o senyals de la vila que dits senyors jurats aguessen parer de advocats de com dit consell se avice en lo dels dits menuts, y agut dits parers foren llegits en lo present consell y dits advocats són de parer que la vila abone tots los diners que realment constan ésser del senyal de la vila, per ço mire l'onrat Concell lo faedor. Fonch determinat en dit Concell que se fassen crides dins i fora la vila dient que tots los que tenen dinés de la vila los porten a la present casa y allí se reben los bons a Consell de M. Vilar, argenter de Tarragona, y dels promens ellegidors y que se fase un mollo nou de different marca y que diga en dit mollo ab lletres «senyal de la vila de Reus» y que de aquells que's faran ne tornen altres tants quants ne altrament rebuts dels bons. Y foren elets per dit negoci mossen Jaume Gebellí, Gabriel Blanch, Francesc Serra y F. Domenech.

ACR, Fons municipal de Reus, Actes municipals, 1593-1610.

Registrat per VILASECA, p. 131-142.

1599, 31 d'abril. Reus

A Reus encara hi ha problemes amb els menuts. Uns particulars de la vila reclamen al batlle que no els volen canviar una partida de menuts (segurament falsos). El Consell determina consultar als advocats.

ACR, Fons municipal de Reus, Actes municipals, 1593-1610.

Registrat per VILASECA, p. 131-142.

1599, 20 de juny. Reus

La vila de Reus renuncia a prendre accions contra un pres acusat de falsificar moneda de la vila.

E més fonch proposat en dit Concell dient que per part de procurador real se ha feta una intima als senyors jurats dient que en son poder està presa la persona de Jerònim Icart, argenter habitant en la present vila, inculbat de haver falsificat los menuts de la vila de Reus, si la vila hi vol fer instància, per ço mire lo honrat Concell lo faedor. Fonch determinat en dit Concell que no's fasse instància contra dit Jerònim Icart, que si lo procurador real lo vol castigar, lo castigue.

ACR, Fons municipal de Reus, Actes municipals, 1593-1610.

48

1599, 8 d'agost. Reus

El Consell municipal de Reus acorda aturar l'emissió de nous menuts i continuar canviant els vells per moneda d'argent.

E més fonch proposat per dits senyors de jurats dient que ab algunes determinacions atràs se ha determinat se fessen menuts o senyals de la vila de diferents marques que les que antes eren y que los menuts que trobarien sien bones de la marca de la vila fossen restituïts als que'ls tenen y vuy la vila té fets menuts nous, mire lo honrat concell si's referan los menuts que seran trobats bons ab menuts nous o ab plata, per ço mire lo honrat concell lo faedor. Fonch determinat en dit concell que los menuts que seran trobats bons del bon molle de la vila sien refets ab aquells tals que'ls tendran ab plata y que per are no se'n fassen més dels altres fins altre determinació y age.

ACR, Fons municipal de Reus, Actes municipals, 1593-1610.
Registret per VILASECA, p. 131-142.

49

1599, 31 d'octubre. Reus

Carta dirigida als jurats de Reus, amb la resposta de l'advocat Morell, que afirma que la vila no té l'obligació d'abonar els menuts falsos.

ACR, Fons municipal de Reus, Actes municipals, 1593-1610, paper solt.

1611, 10 de març. Reus

Judici contra Joan Pons, immigrant estranger acusat de falsificar moneda, condemnat a mort pel juí de prohoms reusenc.

E com lo dia present tinga pres y capturat la persona de Joan Pons, estranger o francès, habitant en la present vila de Reus, inculpat de haver falsificat moneda, estisorar de tota sort de moneda en sa casa, y haver trobat en sa casa los mollos de fer y fabricar moneda de plata y menuts y stisores per stisorar dita moneda, fogons, cresols, y altre aparells necessaris si y segons en la enquesta contra aquell [1] llargament se conte conforme los llegirà lo dit Olivé son sermó [...]. Joan Pons sie pasejat per la present vila a cavall ab un ase, ab les espalles nues e los mollos penjats al coll, y ayxí sie penjat per lo coll en una alta forca de guisa que muyre y ans de ésser penjat sia posat al suplici de tortura en lo cap dels socis.

ACR, Actes municipals, 1610-1635.

Registrat per VILASECA, p. 131-142.

1611, 13 de març. Reus

Vist el desgavell amb la moneda de plata, el Consell reusenc acorda enviar una carta als jurats de Valls i assabentar-se de llurs determinacions.

ACR, Llibres d'actes, 1610-1635.

SANAHUJA (3), «Alcover i Riudoms: dues noves seques locals al Camp de Tarragona», *Gaceta Numismática*, 119 (1995), p. 42, doc. 1.

1611, 17 de març. Reus

El clavari de la vila de Reus diu que «com que en el negoci de les monedes hi ha tants disbarats, ningú les vol prendre». El Consell determina crear visuradors per a les monedes i obligar l'acceptació de les bones, sota pena de 10 sous.

ACR, Llibres d'actes, 1610-1635.

1611, 25 de març. Reus

El Consell reusenc acorda fabricar fins a 1.000 escuts de menuts de nou encuny.

En lo qual consell fonch proposat per dits senyors de jurats dient: com ja tenim entès las grans dificultats y a en lo de les monedes, per so proposam a V. M., en esta ocasió, si-s determinaran de fer alguna cantitat de manuts, vista la gran nesessitat dels menuts, que no s'en troben, y quanta cantitat; V. M. o miraran y determinaran lo faedor. Fonch determinat per l'onrat consell que-s fassen menuts y que s'en fassen fins a mill escuts y que fasa altra marca nova del senyal de la vila, seguint a la bona discreció dels senyors de jurats.

ACR, Actes municipals, 1610-1635.

Registrat per VILASECA, p. 131-142 (però 23 de març).

1611, 2 d'abril. Reus

El Consell reusenc determina establir una recompensa de 25 lliures als qui denunciïn els falsificadors de la moneda local, i una de 10 lliures als qui denunciïn els que facin córrer menuts de la marca vella.

[...] dient com bé saben que la vila fa senyals i se tem no·ls contrafarien per ço miren si-s poserà pena a qui tindrà i se trobarà un menut contrafet y donar rahó de hont lo ha hagut y tantbé qui acuserà algun moneder que fasse menuts y senyals de la vila. Fonch determinat que qui metrà diné de la marca vella o acusarà a qui·n metrà y ne poserà en poder dels jurats [...] 25 lliures ab que denunciïn falsificador de menuts de la marca nova y 10 lliures a qui acusi qui faci córrer menuts de la marca vella.

ACR, Llibres d'actes, 1610-1635.

1611, 4 d'abril. La Selva del Camp

El Consell de la Selva del Camp s'interessa per la fabricació de moneda menuda amb la qual es podria recanviar la moneda de plata falsa i retallada. A aquest efecte acorda enviar els jurats a Reus per tal d'assabentar-se de quina manera aquella vila fabrica moneda local.

En lo qual Consel fou proposat per dits senyors de jurats dient molt magnífics i savis senyors ja verien V. M. la gran confussions y a en lo de les monedas y en particular dels molts reals boscarrons y a dels quals la pobra gent no'n pot aver pa ny vy, an nos dit molts que per a remediar a la pobra gent fora bé que la vila fes menuts conforme ja a fet altres vegades y que quy tindria un real boscarro y'l portaria a la vila que la vila li donàs vint-y-quatre diners de aquells que faria y que aquell real fos reguardat y d'eixa manera la pobra gent fora remedia, V. M. haveren y donen-nos consell y fer-se conforme manaran y determinaran. Fonc determinat que los senyors de jurats vaien a Reus y aly que se'n tremeten del senyors de jurats de Reus y sapien d'ells en virtut de quin privilegy fan ells los menuts y quin estil tenen en fer dits manuts y també en lo del esmerser-los y abonar-los y del que'n tendrà y sabrà no'n fasa relatió lo primer consell se tindrà y conforme la ralatió se farà y se determinarà.

AMS, Acords municipals, 1601-1611.

Registat per J. Piè, *Analns inèdits de la Selva del Camp*, Tarragona, 1984, p. 368.

56

1611, 19 de maig. Reus

Havent arribat la notícia de l'abatiment dels rals a Barcelona, el Consell reusenc acorda acceptar, a les seves administracions, només les monedes bones verificades per experts.

En lo qual consell fonch proposat per dits senyors de jurats dient: com tenen entès per certa via que los reals se són abetuts en Barselona i ja veuan la vila com està caraguada que està en bespectativa de perdre molts dinés, vejen V. M. quin asiento s'i te de donar ab lo de la farina y carnisaria y si pendran reals o no y també lo clavari, si rebrà dinés o no; V. M. o miraran y determinaran lo feador. Fonch determinat per l'onrat consell que los reals bons de bona plata y de bona marca los prenguen a lla botiga de la farina y a la carnisaria visurada per echsperts.

ACR, Llibres d'actes, 1610-1635.

57

1611, 20 de maig. Reus

Arriben a Reus les crides publicades a Barcelona referents a la moneda d'argent.

En lo qual Consell fonch proposat per dits senyors de jurats dient com ja tenen entès que les crides se són fetes en Barcelona de les monedes, les quals la nos a enviades Mos-

sen Pere Masip estampades conforme veuan V. M., per so vejam V. M. quin asiento si a donà y si saquem la orde conforme diuen les crides. V. M. o miraran y determinarà lo feador. Fonch determinat per l'onrat consell que la moneda vaja a pes conforme canten les crides y que se sagescha la mateixa orda de les crides.

ACR, Llibres d'actes, 1610-1635.

1611, 22 de maig. La Selva del Camp

Després de rebre les crides sobre l'abatiment de les monedes d'argent, el Consell de la Selva determina contractar un expert per tal de verificar la moneda que la gent aporti a la carnisseria i, un cop assabentat de la manera que la vila de Reus encunya moneda, decideix demanar llicència per a fer menuts.

En lo qual Consel fou proposat per dits senyors de jurats dient molt magnífics i savis senyors ja verien V. M. lo que passa en lo de les monedas y lo que se's fet en Barcelona conforme les crides van estampades per aqy si bé no u entenem per avís particular de la ciutat de Barcelona ny Tarragona ny altra part sinó que van per avuy per lo senyor escrivà del consell los seran llegides y oiran y oides determinaran y fer-sca conforme determinaran. Fonc determinat vist lo que los onrats jurats los a proposat y oides y vist lo que's patex y lo perill y a d'ever escàndol per lo que ab los diners en les mans la pobra gent no troben lo menester y també per lo que diuen que a la carnisseria los pessen y fan pensar y no volen pendre los reals bons de bona marca y sens tocar sinó a pes, lo que és contra les crides y en gran frau dels pobllants de la present vila que per a demà primer vinent se vaje a Tarragona y aly que conserten un argenter y que vinga ab lo onrat jurat damà mateix y per lo mateix que aporten un pes y balances per a pensar reals, sous y sisens, y demás monedes, y per lo mateix se'n porta lo march té la vila y aly que'l comproven y veren si està per a pensar monedas y que l'aporten y per lo mateix que parla ab los advocats y que sel's comunica lo que passa y volen fer y com nos podem regir en donar un bon assiento en lo bon govern y escussar escàndol ab lo menis gasto y pèrdua de la vila y per lo mateix que puia a monsenyor lo arcabisbe y que se ly repressenta lo que passa en esta vila per raó de les monedas y que se ly daman llicència per a fer manuts per lo que convé per profit de la present vila y remediari a la pobre gent y que en lo que diuen que a la carnisseria los fan agravy que los fan pensar los reals de bona plata y de bona marca y sens ser tocats ny rellevats que per ara se fassa anominació de dos omens hun per a cada taula y estos que miren y veren los reals que se an de pensar y los que no se an de pensar y los carnisseres avien d'estar al que estos dos omens diran y per lo mateix tots los qui compraran y per a d'assò foren anomenats Pau Bover y Andreu Arnau e que los senyors jurats aporta de Tarragona unes estanallas per a tallar los reals buscarons.

Fonc proposat per dits senyors de jurats dient com per orde de un consell és anat a Reus per a veurer y en tremetre y saber de com y de quina manera y en virtut de què

feien los manuts y quina orde tenien en lo de abonar-los y quin cost y gasto tenien en fer-los y com y en quant los estavan cent escuts, yo he vist com los fan y·ls que dos homens particulars ab jornal de 8 sous que·l·ls dóna la vila los pican en una botiga tancats dins de la mateixa cassa y ne fan cadal dia los dos omens 30 lliures poch més poc manco y la llauna que possen en dites trenta lliures [1] stà en cost de 3 lliures y los qui·ls aredoneixen són sinch, los tres jurats y dos consellers anomenats per lo consell, y estos sinc guanien sinch sous cadal die de manera que del cost y gasto de 6 lliures los represseix y entra en profit de la vila vint-i-sinch lliures, que faran vuitanta per cent poch més o manco, lo que és de gran profit y ells tenen per molt assentat lo en virtut de com los fan és per privilege, si és del rey o del arcabisbe no u sé, veien V. M. nossaltres si farem menuts o no, veien o y fer-sca com determinaran. Fonc determinat que los onrats jurats vaje a Tarragona y se informen del privilege y sapian si a de ser de l'arcabisbe o del rey, o si bastarà la consuetud de la vila y a de fer-ne y que·s serca lo encuny té ya la vila y trobat veurer si se va bé per a picar-ne ara de nou o si se'n farà altre de nou y que·s fassan menuts y puix damà va a Tarragona que procuren llauna y que procura si seria menester llissènsia de l'arcabisbe y que la porta.

AMS, Acords municipals, 1601-1611.

Registat per PIÈ, p. 368.

1611, 12 de juny. Reus

El Consell de Reus determina que si els creditors de la vila volen cobrar, que cobrin amb la moneda d'argent recollida —de mala qualitat— o que s'esperin que es trameti aquesta moneda a Barcelona per a ser fosa i encunyada de nou.

En lo qual consell fonch proposat per dits senyors de jurats dient: com ja tots V. M. saben que la vila a cambiades monedes de plata y moneda bosquera ab menuts y senyals de la vila, de la qual se pensa ni aurà sinch o sis robes, per so vejan V. M. si la adarem a Barcelona aquesta y també la que té lo clavari, també la una com l'altre per abatra y fer monedes bones per a peguà los bestisàs, lo blat y sensals. V. M. o miraran y determinaran lo feador. Fonch determinat per l'onrat consell que si los deutós volen cobrà sos deutes, que los paguen en la moneda té la vila a on no que se aguarden que la vila fasa batre la moneda y sempre que Mossen Masip envia la orda per la moneda que los senyors de jurats los envien deixant-o a la sua bons discusió.

ACR, Llibres d'actes, 1610-1635.

1611, 31 de juliol. Reus

El Consell reusenc es fa ressò de les dificultats econòmiques en què ha quedat la vila per culpa de l'abatiment de la moneda d'argent.

E més fonch proposat dient que la vila deu mols dinés que prengueren plata de particulars quant feren les crides de prohibició de monedes y aquelles se han de pagar, per so miren si's pagaran y de quina forma. Fonch determinat que se fassen albarans al clavari firmats per los senyors jurats y que pague lo clavari aquells al crehedor.

E més fonch proposat per dits senyors jurats dient com F. Barbonès demana li paguen los treballs de haver visurat la moneda per la vila y per ço miren lo que se li pagarà y com. Fonch determinat que los senyors jurats ab una prohomenia vejan lo que le doneran y que ho igualen com ben vist los sie.

ACR, Llibres d'actes, 1610-1635.

Citat per Andreu DE BOFARULL, *Anales históricos de Reus, desde su fundación hasta nuestros días*, Reus, Associació d'Estudis Reusencs, 1961 (però datant-lo el 31 de gener de 1601).

1611, 10 de setembre.¹⁷ Reus

A causa de l'abundància de menuts municipals forasters, el Consell de Reus demana als hostalers que no n'acceptin cap excepte els de la Selva del Camp.

En lo qual consell fonch proposat per dits senyors de jurats dient: com se fan gran abús de menuts forés y com los (hos)talés, venen cada divendres a pesà comte de les carniseries, porten molts menuts forés des que la vila no pot arepleguà plata per peguà los bestiaàs; per so veien V. M. los (hos)talés si'n prendran de foresters o no, V. M. o miraran y determinaran lo feador. Fonch determinat per l'onrat consell que los (hos)talés que no prenguan deguns menuts blanch sinó los de la Selva.

ACR, Actes municipals, 1610-1634.

17. A l'original consta «desembre» erròniament.

1611, 6 de novembre. Reus

Els jurats de Reus informen al Consell sobre un home de Valls que té menuts de la vila falsos i sobre un altre que assegura conèixer un falsificador de dita moneda.

E més fonch proposat per dits senyors de jurats dient com estos dies passats vingué a nostra notisia que se avia trobat que un ome de Valls tenia dels dinés o senyals de la vila falsos y aixy se determinà en una promenia que anasen a Valls Antoni Miret y Salvador Ferrando, y que fesen dilygència en fer de posar l'ome per avericà de aon avia aguts aquells dinés falsos o quy los y avia donats y aixy y anaren y·l feren depositar y no digué sinó que un ome los y avia donats y que no·l coneixia y ayxy vegem V. M. lo que se a de fer, que lo que V. M. determinaran se farà. Fonch determinat per l'onrat consell que vaga a Valls un conseller y que prega al balle de Valls que torne a depositar l'ome y sy no trobe més del qua a dit en la primera depositió que die al balle que·l traga a fermanses.

E més fonch proposat per dits senyors de jurats com a vengut a notisia dels senyors de jurats un ome dient que si ly donam alguna cosa que el los amostrarya un ome que fa dinés falsos del senyal de la vila, vegem V. M. lo que li donarem, que lo que V. M. determynaran se farà. Fonch determinat per l'onrat consell que sepre que donaran ome que fa dels dinés o senyals de la vila, que la vila ly done vint-y-sinch lliures, sempre quant sia provat lo cas.

ACR, Actes municipals, 1610-1634.

1611, 30 de novembre. Reus

El Consell municipal de Reus, a causa de l'abundància de menuts d'Alcover, Riudoms i la Selva del Camp, acorda que el clavari no n'accepti cap llevat dels de la vila.

ACR, Actes municipals 1610-1634, p. 30.

SANAHUJA (3), doc. 7.

1612, 22 de gener. Reus

El Consell municipal reusenc acorda imposar una multa de 10 sous a aquells que facin córrer menuts forasters i als qui canviïn moneda de plata per menuts de Reus amb prima.

E més fonch proposat per dits senyors de jurats que ja veuen los molts menuts forestés que coren que són causa que lo clavari no pot fer pagaments a ganadés ni altres pagaments (que) a de fer per la vila, per so V. M. o miraran y determinaran lo feador. Fonch determinat per l'onrat consell que s' fasa crida que denguna persona gosa pendre dengun diné foresté en pena de deu sous, y tanbé que denguna persona gose cambiar plata ab menuts de Reus que n'agan de pendre interès dengú en pena de deu sous, y dita pena sia acomesa per lo senyó de mostesafs.

ACR, Actes municipals, 1610-1634.

65

1612, 26 de febrer. Reus

Com que la vila de Reus ja ha acabat de fabricar menuts, el Consell acorda destruir els motlles de l'encunyació juntament amb els motlles confiscats al falsificador Joan Pons i vendre els pilons d'estany amb els quals es picaven els menuts.

[...] dient com puix la vila acabat de fer menuts, fem astansió de tots los molles de la vila de fer menuts y també de dos pilons de estany que eran per piquar dits menuts y també fem estansió de tots los molles y impropers (amb els que) feia moneda blanca en Joan Pons, per so miren V. M. lo que volen que se fasa o no V. M. o determinaran que lo que V. M. se determinaran se farà. Fonch determinat per l'onrat consell que stan que'n los quatre motlos té la vila de fer los menuts, juntament ab los molles de Pons de fer reals y altres, es turmen asepat que los dos pilons de fer los menuts se vengan, que són de estan.

ACR, Actes municipals, 1610-1634, p. 35.

66

1612, 21 de març. Reus

El Consell reusenc acorda retirar l'emissió de menuts, per la qual cosa busca 500 lliures o més a censal.

En lo qual consell fonch proposat per dits senyors de jurats dient que ja veuen la vila està tant avalotada aserque dels menuts que la gent no(ls volen pendra, per so V. M. miraran y determinaran lo que V. M. se determinarà se farà. Fonch determinat per l'onrat consell que la vila torne a cobrar tots los dinés del senyal de la vila a fets est any asepat si se ni coneixen alguns que sien de falsa marca y desonestos que los senyors de jurats y visirudors ne tingan las coneixense de pendre aquels que a ellys los apereyxa y també que la

vila prenguan sinch-sentes lliures per a redimir estos menuts y si mes ne aurà mester la vila que(n prengua a fins a mil lliures a sensal...

ACR, Actes municipals, 1610-1634.

67

1612, posterior al 21 de març. Reus

El llibre de memòries de la comunitat de preveres de Reus testimonia el desgavell monetari que es visqué a Reus entre 1611 i 1612 i encapçala el relat amb la frase: «És estada tanta la copdísia y amor a les riqueses en est regne, que ja los hòmens per fer-se més richs molts se presten a ser tinguts per moneders».

Carles MARISTANY, «Els segles XVI i XVII», a Pere ANGUERA, *Història general de Reus*, Ajuntament de Reus, 2003, vol. 2, p. 161-162.

68

1612, 25 de març. Reus

El Consell municipal reusenc acorda prendre fins a 1.000 lliures a censal per redimir els menuts de la vila i, un cop recollits tots, tancar-los en una caixa.

En lo qual Consell fonch proposat per dits senyors de jurats dient que en lo últim Consell se tingué en dies passats sobre de que si tornaria la vila a cobrar los menuts y per cobrar dits menuts se determinà que la vila prengué sin-sentes lliures y sia las avia menesté més que prengué a fins a mil lliures a sensal per tant vuy a trobat lo senyós de jurats las mil lliures a sensal que las deixe lo senyó jurat Miret en cap, per so V. M. o miraran y ordenaran que lo que V. M. se determinarà se farà. Fonch determinat per l'onrat consell que la vila prenga mil lliures a sensal del senyor jurat en cap Miret y son fill Joan Miret, pare y fill, y que's fasa lo acapte de dit sensal vuy dia present.

E més fonch determinat per l'onrat consell dient que ja veuen los menuts a cobrat la vila en estos dies pasats, dels quals ne fem estensió a l'onrat consell per a que V. M. ordenan que serà de fer. V. M. o mireran y determineran que lo que V. M. se determineran se farà. Fonch determinat per l'onrat consell que lo senyó de jurats tanquen dits menuts en la caixa a ont estan las boses dels ofisis fa la vila a fins tant ordenarà la vila altre cosa.

ACR, Actes municipals, 1610-1634.

1614, 16 d'abril. Reus

El Consell municipal reusenc decideix treure a la circulació una partida de 300 lliures dels menuts de la vila i solucionar així el problema de la manca d'acceptació de la moneda menuda a causa de l'excés de diners valencians i aragonesos.

[...] dient com tota la gent de la vila està alborotada que no volen pendre los dinés valencians ni los de dues creus y la pobra gent pateix molts grans treballs que no troben qui ls vene pa ni vy ab los menuts en la ma, proposam a V. M. quina orde si a de dinar que lo que determinaran se farà. Donch determinat per l'onrat consell que la vila traga dels diners o senyals que té fins a tres-sentes lliures y que les marquen de un senyal que los senyors de jurats los apaixerà y que los encaregan a un senyor, en Joan Rosich, per a que los canvia [2] vila y també que los senyors de jurats fassen fer una crida que qualsevol persona que acusarà quy farà y contrafarà los dinés de la vila que li donen sinquanta lliures y sempre que ningun ome o done que tindrà dels dinés de la vila que vinga a Joan Rosich, que la vila los haga de cambià ab plata y contrafarà los dinés de la vila que encorrega en pena de la vila y també qualsevol ome o done que-s trobarà que tinga ningun diner contrafet que encorrega en pena de vint sous per cada diner.

ACR, Actes municipals, 1610-1634.

1615, 15 d'abril. Reus

El Consell de Reus refusa fer circular més diners de la vila, tot i l'evidència que n'hi ha pocs en circulació.

[...] dient com se entèn que coren pochs diners de la vila, per so proposam a V. M. si'n picarian sent o dos-sentes lliures, V. M. o miraran y determinaran lo feador. Fonch determinat per l'onrat consell que per ara no se'n piquen.

ACR, Actes municipals, 1610-1634.

71

1615, 2 de novembre. Reus

El Consell municipal de Reus acorda treure a la circulació 200 lliures més de menuts de la vila, atès que al mercat només corren ardits de Barcelona i altres diners municipals forasters.

[...] dient com veuen que per la vila no corren sinó ardits y altres menuts forastés y de la vila ne corren molt poch y així si ne trauran y picaran y quants ne trauran, per so miren lo fahedor. Fonch determinat que se'n traguen dos-centes lliures.

ACR, Actes municipals, 1610-1634.

72

1618, 4 d'abril. Reus

El Consell reusenc fa córrer 200 lliures més de menuts.

ACR, Actes municipals, 1610-1634.

73

1618, 1 de juliol. Reus

El Consell reusenc torna a treure 200 lliures més de menuts.

ACR, Actes municipals, 1610-1634.

74

1619, 8 de gener. Reus

Els jurats de Reus ordenen als oficials de la Unió que prenguin un home sospitós de falsificar els menuts de Reus.

E més fonch proposat per dits senyors iurats dient com a vingut a notísia dels senyors iurats que algun home està indisiat de fer menuts de reus y que als senyors iurats ne an aportats alguns de falsos, los quals veuen aquí presents, miren V. M. si faran capturar al dit

home y si-s faran altres diligències, per so miren lo faedor. Fonch determinat que de prompte vagen tots los oficials de la unió a sercar l'ome i si-l troben lo capturen y reqoneguen la casa y també capturen la germana.

ACR, Actes municipals, 1610-1634.

75

1621, 28 de maig. Reus

Els consellers de Reus rebutgen la proposta dels jurats de treure a la circulació una quantitat de menuts de la vila.

E més fonch determinat per los senyors de jurats, dient com lo clavari comú va molt curt e per la vila no corren molts menuts y se deuen algunes quantitats, per so vejan si-s traurian dos-cents escuts de menuts de la vila y se picarian ab la marca petita conforme estan los altres, per so mire lo fahedor. Fonch determinat que per ara no s'en traguen de menuts.

ACR, Actes municipals, 1610-1634.

76

1623, 26 de març. Reus

El Consell reusenc treu a la circulació 300 lliures dels menuts de la vila.

ACR, Actes municipals, 1610-1634.

77

1623, 23 de novembre. Reus

Miquel Escoda, inculpat de fabricar menuts falsos de Reus, és interrogat per misser Oriol i per misser Queralt sense aconseguir proves contra ell i poder-lo castigar. El Consell de Reus ordena que sigui arrestat, sota fiança, a casa seva durant mig any, mentre se cerquen noves proves contra ell.

En lo qual Consell fonch proposat per dits senyors jurats dient com inseguint l'orde de una promania se n'anassen dos senyors a Tarragona y se'n aportasen lo profès de Miquel Escoda, indisiat y inculpat de aver fet y fabricat menuts de la vila y com ja-l haguesen

aportat a consultar al senyor miser Oriol ara lo aportasen a miser Queralt per a que estem més satisfets, y ayxí són anats allà dos síndics y ja V. M. an oida dita relatió y lo parer que de paraula an donat los advocats, y ayxí V. M. miren si estarem al que aconsellen dits advocats o si's farà alguna altra diligència, per so V. M. miren lo faedor. Fonch determinat que insaguint l'orde de miser Oriol se arreste lo dit Escoda en sa casa ab una manlleuta per tems de mix any ab lliència sols per a anar a missa y entretant veurem si ayxirà alguna cosa contra d'ell per a poder-lo castigar.

ACR, Actes municipals, 1610-1634.

78

1625, 16 de març. Reus

Com que s'han trobat menuts falsos de Reus, el Consell deixa a discreció dels jurats fer crides o prendre qualsevol iniciativa.

ACR, Actes municipals, 1610-1634.

79

1625, 22 de març. Reus

A causa de l'abús dels menuts falsos, el Consell reusenc decideix recollir tots els menuts i contramarcar els bons amb una segona marca abans de tornar-los a treure a la circulació. La determinació deixa a decisió dels jurats contramarcar els menuts falsos recollits i, per tant, donar-los validesa, o bé tallar-los.

E més fonch preposat dient com en lo últim consell se tinguese donà orde als senyors jurats que fessen diligències en veurer si's poria remediari lo abús dels menuts falsos de Reus, y los senyors jurats an fetas algunas diligències, y veyen que lo poble està molt alterat que molta gent no volen pendre los menuts y la pobre gent pateyx que no troben qui·ls vulla vendre aliments per sos dinés y ayxí nessesitan de dar·i remey de prompte, per so miren V. Ms. quin remey s' i donarà, si retirarem los diners o se'ls remarcarem de nou y que no corren sinó los que tindran marca nova, y si farem bons los menuts falsos o si·ls tallarem sense fer·los bons a qui·ls aportarà; per ço miren V. Ms. lo faedor. Fonch determinat que·s fasa una marca xiqueta nova y que·s remarquen los diners que vuy té la vila y que·s fase crida que totom los prenga. Y los diners dolents que la vila que els cobre, y lo que és fer·los bons que reste a coneguda dels senyors jurats y promens que seran presents a rebre los diners.

ACR, Actes municipals, 1610-1634.

1625, 6 d'abril. Reus

Els jurats de Reus proposen fer córrer els diners recollits o, millor, fer-ne de nous de diferent metall perquè no es puguin falsificar tan fàcilment. El Consell determina que, de moment, s'acabin de recollir els menuts i no es faci res més, ni tan sols contramarcar-los com s'havia decidit.

ACR, Actes municipals 1610-1634.

1625, 2 de maig. Reus

Per necessitat de numerari, el Consell reusenc decideix treure a la circulació 400 o 500 lliures dels menuts autèntics que ha recollit.

En lo qual consell fonch proposat per dits senyors de jurats dient com en dies passats se retiraren los menuts de la vila per orde del consell y ara veyem que fan molta falta al clavari, per so proposam a V. M. si·ls tornarem a traure y fer córrer o si·n farem de nous ab diferent marca; per so miren V. M. lo faedor. Fonch determinat per l'onrat consell que·s traguen quatre o sincsentas lliures de menuts de la vila o tots aquells que coneyxeran que són de la bona marca.

ACR, Actes municipals, 1610-1634.

1625, 1 d'agost. Reus

El clavari de Reus rep 555 lliures, 15 sous i 4 diners per tal de reemborsar els menuts locals retirats de la circulació.

ACR, Clavaria, Clavaries i receptories, 1609-1685.

83

1626, 1 d'abril. Reus

El Consell municipal determina treure a la circulació tots els diners de Reus bons que estan recollits i tallar els que són falsos.

ACR, Actes municipals, 1610-1634.

84

1626, 30 de setembre. Reus

Els jurats de Reus proposen retirar els menuts a causa que n'hi ha un altre cop de falsos. El Consell determina que no es retirin sinó que s'inxampin els falsificadors, ja que ara és «ocasió de aver de traurer en limpio la veritat».

ACR, Actes municipals, 1610-1634.
Registret per VILASECA, p. 131-142.

85

1626, 15 de novembre. Reus

El Consell municipal determina la retirada dels menuts reusencs «y que no es tornin a treure més sota cap concepte». Els jurats es queixen que cada cop que es treuen diners a la circulació han de ser recollits poc després a causa de les falsificacions.

E més fonch proposat per dits senyors jurats dient com en altre Consell se tractà de retirar los menuts de Reus y s deyxà per millor ocasió y ara vegem que cada dia yxen diners falsos, per so proposam a V. M. si ls retirarem o no que ja V. M. veuen quantes vagades la vila ne a trets y sempre los ha aguts de retirar per aver-los sempre falsificats, per so mire lo faedor.

Fonch determinat per l'onrat consell que los menuts de la vila que ls retiren y que no sien trets més de ninguna manera.

ACR, Actes municipals, 1610-1634.
Registret per VILASECA, p. 131-142.

1626, 30 de novembre. Reus

Els consellers de Reus determinen que els menuts recollits i els motlles per a fer-los siguin fosos i que «no apareixin més».

E més fonch proposat per dits senyors jurats dient com per orde del consell se són retirats tots los menuts de Reus y estan tancats debayx de tres claus, proposam a V. M. si·ls tindrem aquí aguardant ocasió de fondre'ls per alguns patrons o per alguna campana, per so miren lo faedor.

Fonch determinat per l'onrat consell que los menuts y motllos sien fusos y que no aparegan més.

ACR, Actes municipals, 1610-1634.
Registat per VILASECA, p. 131-142.

1626, 23 de desembre. Reus

El Consell reusenc acorda no recobrar menuts de la vila, un cop complert el termini per a canviar-los.

E més fonch preposat dient com la viuda Mirona demana que la vila se servesca de cobrar-li uns diners de Reus que ha trobats en una cayxa que per descuyt los avie oblidats, los quals diu que eran de la confraria de la Sang de Jesucrist. V. M. miren si·ls cobrarem o no, per so miren lo faedor. Fonch determinat que de menuts de Reus no s'en cobre ni eyxos ni altres.

ACR, Actes municipals, 1610-1634.
Registat per VILASECA, p. 131-142.

1627, 10 de febrer. Reus

El clavari de Reus rep una quantitat de diner per tal de recanviar els menuts.

Ha de aver que dit dia, presents tots los sobredits y dit clavari present, lo fem acreador de 985 ll. 10 s. que ha pagades en diners contans per orde dels senyors jurats y Consell tingut y selabrat als 15 de novembre 1626, per recullir y cobrar tots los menuts de la vila, los

quals se retiraren y-s fongueren per orde del Consell, contats com se reberen dits menuts per los contadós ordinaris.

ACR, Clavaria, Clavaries i receptories, 1609-1685, f. 92.

89

1629, 23 de març. Reus

El Consell municipal de Reus encarrega la fabricació d'un motlle nou per a encunyar menuts fins a 500 lliures.

ACR, Actes municipals, 1610-1634.

Registat per VILASECA, p. 131-142.

90

1629, 11 d'abril i 19 de maig. Reus

El clavari de Reus, Bartomeu Serra, rep 273 lliures, 6 sous i 11 diners en menuts de nova fabricació.

ACR, Clavaria, Clavaries i receptories, 1609-1685, f. 101.

91

1629, 18 de maig. Reus

Els jurats de Reus treuen una crida pública anunciant l'inici de l'emissió monetària municipal.

E més fonch proposat dient com se agen de traurer los menuts que la vila a fets y fabricats y se agen de fer cridas, aquí y ya còpia de una crida V. M. ja la an oida, V. M. determinaran lo faedor. Fonch determinat per l'onrat consell que los senyors jurats ab sis o set senyors miren si en aqueyxa còpia fa a ajustar o llevar alguna cosa y de la còpia de aquelles cridas s'en lleve lo que era privar al senyor y a la vila de no poder fer gràsia als delinquens y que publique lo restant.

ACR, Actes municipals, 1610-1634.

1629, 16 de juny. Reus

Es retiren un altre cop els menuts reusencs perquè n'hi ha molts de falsos, després de només vint-i-nou dies de circulació.

ACR, Actes municipals, 1610-1634.

1629, 29 de setembre. Reus

Davant la invasió de divuitens valencians al mercat, el Consell reusenc ordena a les taules que aquesta moneda sigui acceptada a pes i que la vila la recanviï tot seguit.

E més fonch proposat dient com los ganaders no volen pendrer devuytens y la carniseria no fa altra moneda sinó devuytens, per so proposa a V. M. si pendrem los devuytens o no, per so miren lo faedor. Fonch determinat que las taules prenguen los devuytens a pes y los que tenen que procure la vila en cambiar-los del millor modo que puga.

ACR, Actes municipals, 1610-1634.

1643, 8 de desembre. Reus

A causa un cop més de la manca de moneda menuda, el Consell municipal de Reus acorda recircular 500 lliures de menuts, que té recollits.

En lo qual consell fonch preposat per dits senyors de jurats com vuy en la vila y ha falta de manuts o dinés per a poder canbiar y com vuy la vila ne tingua qa trere sinch-sentes lliures de les que feia ab la marcha grosa de dita vila, preposam a V. M. si ne haurem, V. M. determinaran lo fahedor. Fonch determinat que s'en tragan sinch-sentes lliures y si més ne podan traure que'n tragan més.

ACR, Actes municipals, 1636-1676.

95

1643, 10 de desembre. Reus

Entre el 10 de desembre de 1643 i el 9 d'abril de 1644, el clavari de Reus, Francesc Rovellat, rep 604 lliures en «menuts nous (que) han fets de la marcha de la vila».

ACR, Clavaria, Clavaries i receptories, 1609-1685, f. 155 i s.

Miquel CRUSAFONT, *Història de la moneda de la Guerra dels Segadors*, Barcelona, IEC, 2001, doc. 216.

96

1644, 14 de juliol. Reus

El Consell reusenc condemna en juí de prohoms Crispí Bonet, confés de fabricar menuts de la marca de la vila amb moilles falsos, a la pena de cinc anys de galeres i desterrament per a tota la vida.

ACR, Actes municipals, 1636-1676.

Registrat per VILASECA, p. 131-142.

97

1648, 29 de gener. Reus

Els jurats reusencs informen el Consell que han inspeccionat els molins de pastar pa que la vila posseeix a Mascalvó. El Consell acorda reparar-los i fer-los funcionar, atès que la vila no en disposa de cap altre, i encunyar fins a 500 lliures de menuts per a pagar les despeses.

ACR, Actes municipals, 1636-1676.

CRUSAFONT, doc. 331.

1648, 7 de març a 8 de maig. Reus

El clavari de Reus, Josep Miró, rep del Consell 716 lliures en menuts locals.
ACR, Fons municipal, Clavaria, Clavaries i receptories, 1609-1685, f. 174.

1653, 11 de maig. Reus

El Consell municipal reusenc acorda comprar una partida d'ardits per treure de la circulació els sisens vells i també acorda fabricar fins a 1.000 lliures de menuts amb encunys nous, ja que l'emissió anterior ja ha estat retirada.

En el qual Consell fonch proposat per dits senyors jurats: com tots V. M. veuen que tots los sisens arriben a la carniseria y que la vila no'n pot pagar deutes del bestia, per so proposam a V. M. miren quin remey fore al proposit cercant alguna cantitat, si-s pot trobar, de ardits o allò que millor convinga, miren lo feador. Fonch determinat per lo honrat consell que-s sercan sinch-sentes lliures de ardits vells.

E més fonch proposat per dits senyors: com per orde de V. M. ha recullit la vila los menuts de Reus y queda cantitat de aquella que la vila havie feta, per so proposam a V. M. si farem menuts de Reus o no. Fonch determinat per lo honrat consell que-s fasen per ara mill lliures de palarofes y que-s fasen enculls nous perquè no corren les velles.

E més fonch proposat per dits senyors jurats que supuesto han determinat que fasen menuts de Reus, que és menester ellegir alguns senyors. Fonch determinat per l'onrat que los senyors jurats prenguen alguns senyors per ajudar-los y satisfen-los de sos treballs.

ACR, Actes municipals 1636-1676.
Registret per VILASECA, p. 131-142 (però datant-lo el 1663).

1654, 12 de febrer. Reus

El clavari de Reus reconeix haver rebut la quantitat de 792 ll., 15 s.i 6 d. «de menuts de la marca de la vila de l'encuny nou que-s féu lo any 1653».

ACR, Fons municipal, Hisenda, Rebuts, s. XVII, f. 197.

1654, 21 de desembre. Reus

Havent arribat al Consell reusenc la notícia de l'abatiment dels ardots a valor de diner, hom acorda abatre els menuts de la vila, recobrant-los a valor de malla.

E més fonch preposat com ja tots V. M. saben que los ardots han rebaixats a diner y vuy en la vila hi havia quantitat de menuts de Reus y com és en dany de la carniseria, proposam a V. M. si las abatrem (les pellerofes) o si las farem corre per diner o per malla, sinó quin expedient y pendrà, per so miren lo feador. Fonch determinat per lo onrat consell que los menuts de la marca de la vila anomenats pallarofes que s'abatican y que d'esta ora en avant no corren y que digan los senyors jurats fer fer una crida en que dins dos o tres dies les aporten a la casa de la vila recobran-les a malla cada una y que es fasa un albarà o claritia en aquells les aportaran a pagar-les lo més prest se puga per no trobar-se vuy la vila ab dinés.

ACR, Actes municipals, 1636-1676.

1661, 6 de juliol, Barcelona

Carta del síndic de la Comuna del Camp al canceller de la Reial Audiència suplicant que es derogui la pragmàtica sobre la moneda atorgada pel rei l'any 1658.

Lo síndich de las Universitats de las vilas y llochs del Camp de Tarragona, que són més de 60, las quals constitueixen la Comuna de dit Camp, ha tingut notícia que per rahó de una Real Pragmàtica que's publicà en la present ciutat a 4 de agost de 1659 sobre la paga dels deutes y deposits fets per rahó de la baxa de la moneda, manant-se ab ella que la paga feta en moneda de sisens dels deutes contractats així de part a part com de censals y violaris anteriors a l'any 1640 fins tot lo mes de juny 1653 ab lo valor que respectivament tingueran se tingan per ben fetas; y que los deposits fets en les taules y banchs així en lo temps de las altaracions com després fins a 7 de abril de 1653 se tinguen de restituir en moneda corrent de diners lliura per lliura; y que així mateix las pagas que des de la extinció dels sisens per avant se faran se hajan de admetre per tots contractes així antichs com moderns ab la moneda corrent segons lo valor que se li ha donat. Com estas y otras cosas són més llargament de veurer ab dita Real pragmàtica, per la qual los acreadors de las Universitats de dita Comuna pretenan cobrar las pencions dels censals per ellas venuts en temps que corrian los sisens y la major part d'ells des de l'any 1650 al 1653 en moneda corrent de diners lliura per lliura, com així las demanan o executan y comminan executar, al que (quant poguessen passar per lo disposat ab dita Real pragmàtica) es impossible pogan ditas universitats acudir per estar tant ultra de las forsas carregadas, per quant la Universitat de la vila de Reus està carregada en 33.100 ll de preus de censals, la de la vila de

Valls en 34.025 ll, la de la vila de Montbrí en 11.850 ll, la de la vila de Riudoms en 18350 ll., la de la vila de Montroig en 9.850 ll., la de Vilabella en 2.900 ll., la de Cambrils en 11.450 ll., la de Duesaigües en 2.050 ll., la de Riudecanyes en 880 ll., la d'Alforja en 22.320 ll., la de les Borges en 12.800 ll., la de Vallmoll en 7.400 ll., la del Botarell en 1.500 ll., la d'Almóster en 2.959 ll., la de Vilavert en 1.400 ll., y la de La Selva en 22.230 ll., que juntes dites quantitats prenan suma de serca de dos centas mil lliuras sens moltas altres quantitats que patexan las demás universitats de dita Comuna. Però com la dita Real Pragmàtica encontre amb generals constitutions de Catalunya y per ella se contrafaria a ditas generals constitutions y particularment a la constitutió revocant 7 ·tit· de dret del fisch que disposa que dictes generals per sa magestat y sos successors de aquell die en avant no sien publicats sinó és en cas de guerra que tingués lloch lo usatge *Princeps namque* o convocatió de Corts revocant los antes fets per lo senyor rey don Joan y per lo mateix senyor rey don Fernando que féu dita lley o constitutió, així que per haver-se sas magestats (per sa real clamentia) abdicada la potestat y regalia de poder fer lleys en Catalunya en lo any 1283 com apar de la constitutió única ·tit· de Usatges y Constitutions, que no pot lo rey nostre senyor (queden que salva sa real clementia) fer lleys generals en aquest principat sens la Cort, ni per modo de administratió de justítia (principalment quant la administratió de justítia toca a interès de part a part com se dirà) perquè per eix fi se diu en la Constitutió 1 ·tit· de celebrar corts, que *se han de celebrar a menut corts per a tractar del bon stament y reformatió de la terra* y encara que sols se pogués dubtar si pot fer sa magestat pragmàticas per a provehir a necessitats públicas que necessitan de remey, però se diu que per eix effecte se feu la dita constitutió revocant no obstant que los edictes eran stats fets per los senyors reys don Joan y don Fernando contenian reformatió o remey a les necessitats públicas ab que's trobave aleshores lo Principat, quant més que ab esta pràgmatica nos té respecte a utilitat pública de aquell y és de altra part dita pragmàtica perpètua perquè ab ella mana sa magestat sie observada fins que en las primeras corts se dona y's resolgue la forma que se degue donar, y encara que aparega que assò sie per temps llimitat, però és indubtat ser perpetuo perquè, dexant apart que observant-se aquella no's podria repetir o lo excés del deute o lo excés de la paga o per dit effecte se sucitarian majors plets ab que lo haver volgut ab dita pragmàtica provehir e evitar aquells no cessaria, las constitutions totas estan subjectas a revocatió en Corts Generals a hont se podan restablir o revocar y per això no dexan de ser perpetuas. En contra també la dita ab la constitutió 1a y 2a de offici de Cancellier ab les quals està disposat que los rescrits de sa magestat que tenan respecte a justítia y ha interès de part a part deduhible en judici han de ser firmats per lo molt M. S. Cancellier o vicecancellier las parts presents o per contumàcia absents lo que no pot fer sens cognitió de causa precehinh legítima citatió per no haver-hy contumatió sens precehir citatió. De hont com sa magestat ab dita pragmàtica disposa sobre matèria que concerneix y toca a interès de part a part com és lo dels deutors que pagaren y dels qui cobraren y de las Universitats que han de pagar deutes o pencions de censals o violaris resolent diversas questions y opinions que segons las ocurrències dels casos y duptes de les parts poden y podrien susitar-se així en les causes pendents com en les que se introduhiran restant les parts sens poder oposar ni replicar cosa alguna se veu contrafer a ditas constitutions 1a y 2a y com V. S. hage firmada la dita Real Pragmàtica para que se pogués publicar contrafent ab assò a las referidas constitutions y altres (dient-ho ab la reverentia que's deu y ab termens curials parlant). Per so lo síndich de la dita comuna qui fa ostentió de son

poder y de dita Real Pragmática *prout ecce* a V. S. suplica y ab la urbanitat, decentia y respecte major que's deu requereix e interpella a V. S. que segons lo disposat per generals constitucions de Catalunya y assenyalamment per la constitució poch valdria ·tit· de observar constitucions, sie servit manar sobreseurer y revocar dita pragmática y tots los procehiments per ella fets per no ésser estat de la intentió del rey nostre senyor (que deu guarde) fer aquella en preiudici de les generals constitucions de Catalunya, les quals per sa real clementia ha confirmades y juradas y V. S. en lo introhit de son offici observar jura y protestant altrament a V. S. ab tota submissió y reverencia de les penas en ditas constitucions apposades y del demás lícit y permès de protestar tot lo qual entèn dir de la millor manera que pot.

Arxiu de la Corona d'Aragó (Barcelona) ACA, Consell d'Aragó, lligall 204/1.

103

1661, 30 de juliol. Madrid

Carta del rei al marquès d'Olias, virrei de Catalunya, sobre el recurs presentat pel síndic de la Comuna del Camp contra la pragmática de les monedes de l'any 1659.

El rey,

Il. marqués de Olias y Mortara, primo de mi Consejo de Estado, mi lugarteniente y Capitán General, por otra carta de 16 d'este, y el papel de la Audiencia, que con ella remití, he entendido que Francisco Baldrich, síndico de la Comuna del Campo de Tarragona, presentó al Regente la Cancillería una requesta sin firma de abogado; para que la havilitase, con fin de presentarla al canziller, quexandosse de haver firmado la pragmática que mandé publicar en cuatro de agosto de 1659, sobre las monedas, pretendiendo ser contra las Constituciones y juntamente había dado memorial pidiendo advogados que le patrocinassen y que antes de hazerlo ni havilitar la requesta paresió a la Audiencia pedir al síndico los poderes de todas las villas y lugares de dicha Comuna en particular y entretanto darme quenta, para que mande lo que deba hacerse: la materia es de la calidad que vos y la audiencia reconoceis, y como quiera que para tomar resolución con el aziento que requiere he hechado menos su parecer y olgaré saberlo: os encargo y mando junteis luego las tres salas y previniendoles de la regalia que mes assiste (y en este caso se atraviesa) de poder hacer pragmáticas, como los señores reyes mis antecesores las hizieron en quanto lo tubieron por conveniente, se vea y discorra lo que se pueda y deba hazer en el caso presente avisandome muy particularmente de lo que a vos y a todos pareziere, para que con vista de todo resuelva lo que convenga más, y procurareis se ganen las horas que se pudiere de manera que haya tiempo para que os pueda embiar la resolución que tomaré en ello. Datts en Madrid a xxx de julio MDCLXI.

yo el rey.

Don Didacus de Sada secretario.

ACA, Consell d'Aragó, lligall 204/1.

1661, 31 de juliol. Reus

Com que la vila de Reus deu força quantitats als creditors, el govern municipal acorda picar 100 lliures de menuts de prova i ampliar l'emissió posteriorment fins a 500 lliures.

[...] com ja veuen V. M. que la vila està exausta en lo dia de vuy per acudir a alguns o part dels acreadors que la vila està devent, tant de pencions de cençals com de altres obligacions que la vila deu pagar, a la manera que los acreadors amenassan de fer gastos y volan cobrar lo que se-ls deu, y com mirant alguns expedients per subecenir a esta nesecitat y no se age trobat cosa al proposit, per so proposan a V. M. sils apareix que atès no-s trobe remey, si fora de conveniència fer corre sinch-centas lliures de menuts o si per lo que V. M. an sigui fat que avent-n'y en la vila de la matexa marca, aont avent-n'y moltas fora confusió. Fonc determeninat per lo onrat consell que-s fassen fins a 500 ll. de palarofes o menuts de la marca de la vila, t que sian de plancha blanca y que las primeras sent lliures se faran se prove la entredusció, tendran per mirar si-s proseirà o si la vila estarà de fer-ne mirant en tot la conveniencia deguda se puga pasar avant a fer-ne dites sinch-sentes lliures.

ACR, Actes municipals, 1636-1676.
Registrat per VILASECA, p. 131-142.

1669, 8 de setembre. Reus

El Consell reusenc decideix treure a la circulació 500 lliures de menuts o palarofes que estan desades a l'arxiu de la Casa de la Vila.

Fonch per lo honrat Consell determinat que atenen las difficultats y inconvenients que y ha en buscar remey per les coses ja referides que de present instan ser pagades, que no agués esta universitat pagar molts interessos del que cobraria, ques prengan sinch-centes lliures de palarofes de aquelles que estan conservades en lo archiu d'esta casa (i) que en algun temps corrien dins de esta Universitat, que dita quantitat de sinch-cents lliures la villa determina valgui quiscuna palarofa un diner y en dit terme de Reus tingue lo sobre-dit valor, havent per medio aquellas qualsevol genero de mercaderies y tot genero de compres, vendas, pagas, etcetera, de la manera que de immemorial consuetut gosa o poseeix esta universitat. Y per a que ab exa diligència per cuidado se conserva dita casa se ha deliberat se eligen tres senyors de consell per a que aquells traguen y entregan ditas sinch-centes lliures, que posen en us per en las restants que poden quedar fasen y tingan poder

de fer llarch scrutini, tant dins de casa com fora d'ella, per aquelles constuir-las y archivar-las en part a dins de casa que ninguna altra persona sinó ell sien duenyos de las claus, observant dita cosa fins a altra delliberació.

ACR, Actes municipals, 1636-1676.

106

1669, 6 de novembre. Reus

Els jurats reusencs assabenten el Consell sobre una persona que és sospitosa de fabricar menuts falsos de la vila.

En lo qual Consell per los senyors de jurats fonch proposat dient: M. S., a nostra notícia ha vingut midiant algunes instàncies que per la vila corrien unes pallarofas en las quals se veu que la marca, sello o impressió, és diferent de aquelles que la vila en dias passats ordenà fer y picar, les quals corren ab que sent en tant de perjudici de la universitat, ab lo degut cuidado havem scudrinyat fer diferents vias de ont ditas pallarofes contrafetes havian pogut eixir. Y fins vuy havem trobat que per dos vies an vingut a convenir y conclourer que aquelles avian eixit de certa persona. Miren V. M. lo que en esta matèria deuen fer que com sie materia tant zelosa obrarem lo que V. M. ordenaran.

Fonch determinat per lo honrat consell que's fase la deguda diligència en scudrinyar la veritat del fet y trobant-se lo crimen averiguat, se proseguisca ab los termes de iustícia que tal delicte requereix ser punit del qual llargament per avant se porà tractar.

ACR, Actes municipals, 1636-1676.

107

1669, 22 de novembre. Reus

Els jurats de la vila de Reus consulten amb dos argenters el seu parer sobre els menuts falsos que han arribat a mans del Consell, i aquells els responen que no es tracta de menuts falsos sinó de peces autèntiques fabricades amb encunys desgastats.

En lo qual consell per los senyors de jurats proposat dient: M. S., inseguint la delliberació de V. M. en lo antecedent y últim consell tingut aserca del que's judicava haver algú contrafet la impressió en las pallarofes que esta universitat fa córrer, Joan Rion, argenter de Tarragona, y Onofre Arandes, també argenter d'esta vila, an vist y examinat ditas pallarofes, tant aquelles que la vila a ordenat repicar ab la rosa, com també aquelles de las

quals se tenia suspita són falses o contrafetes, quals senyors an dit y jurat, en ma y poder del senyor balle devant de nosaltres juntament ab altres consellers, que aquella diferència que's nota ab ditas pallarofas prové de lo batre totas las vegades la planxa de plom sobre la qual se fa la impressió y que tenen per cert que ditas pallarofes que pretenia ser contrafetes convenen y poden ser fetes ab dits enculls que per modo de picar. No obstant, si V. M. veuen que continuen en altres diligèncias per ser necessàrias deslberen que lo que ordenaran observarem.

Fonch per lo honrat consell determinat que, attenent los predits senyors argenters assegueren y són de sentit, mediant lo jurament y altres diligèncias referidas, que ditas pallarofes poden, y són picades amb los enculls de la vila, que no's fasse més diligència, puix ab lo sentir de dits senyors quedam assegurats donant per cert que aquells en dita matèria y tenen major crèdit.

ACR, Actes municipals, 1636-1676.

108

1671, 23 d'abril. Reus

El clavari de Reus, Josep Corbella, rep 486 lliures i 6 sous «ab pallarofes ho menuts de la vila, y los dits les entregaren per horde de un Consell tingut al 8 de setembre 1669 per sotvenir les nessesitats de la villa, donant facultat ha dits síndichs per a que repicasen pallarofas velles fins a 500 ll., e aquelles entregasen al dit clavari, com en afecta entregaran al present».

ACR, Clavaria, Clavaries i receptories, 1609-1685, f. 300v.

109

1673, 22 de gener. Reus

Davant la necessitat de la vila de Reus de pagar els creditors, el Consell de Cent de Reus determina que es deixi a la voluntat dels jurats encunyar o treure alguna quantitat de pallarofes.

ACR, Actes municipals 1636-1676.
Registat per VILASECA, p. 131-142.

110

1674, 3 de juliol. Reus

El clavari de Reus lliura al Consell 398 lliures, «les quals són per semblants se an fet de pallarofes y entregades de contans al dit».

ACR, Fons municipal, *Llibre Major del Clavari*, 1609-1685, f. 333v.

111

1705, 15 d'octubre. Reus

Com que la vila de Reus ha hagut de fer front a moltes despeses relacionades amb l'allotjament de tropes del rei, el Consell acorda reclamar el pagament dels arrendaments de l'any passat i encunyar fins a 800 lliures de pallarofes.

E més fonch proposat que en atenció del que esta vila està de present gastant ab los carros de esta vila a la Companyia de Barcelona en servey de sa magestat (Déu lo guarde) y suportar una conciderable quantitat, y per ocasió de anar las administracions de carniceria y pastim molt atrajades per haver-se tret de aquellas diferents quantitats per rahó del preduit, y esta vila tenir privilegi en semblants casos de fer alguna quantitat de pallarofas, per ço proposam a V. M. si per poder cumplir el preduit se faria un tall segons lo que importava lo que sumara lo servey fet a sa magestat o si se farà alguna partida de pallarofas en confirmació del privilegi té esta universitat que lo que V. M. deliberaran se posarà en execució. Y lo honrat concell premeditat lo preduit y en atenció de que de present se estan divent algunas quantitats de diners per rahó dels arrendaments té esta universitat, estan los naturals de la present vila molt cansats per rahó del allotjament tant quan ha tingut esta vila, y haver-se de cobrar encara de present la valia y aigua de l'any passat, que per ço encontinent se fassen las diligèncias se hajan de fer per a cobrar de las personas estan divent a la present vila tant dels arrendaments com de aigua y valia y que en atenció de que esta vila té privilegi de poder fer pallarofas per a que ab aquellas y de las sobras y haurà de la claveria passada se puga cumplir en las obligacions té de cumplir esta universitat, y si cosa falta passats los comptes generals se pendrà resolució en altre concell del que se aurà de fer.

(Escrit al marge:): Fer pallarofes fins a 800 lliures.

ACR, Actes municipals 1693-1710.

Registrat per VILASECA, p. 131-142.

1705, 20 de novembre. Reus

El Consell municipal reusenc decideix suspendre l'emissió de menuts a causa que la llauna comprada a l'efecte és molt gruixuda i no surt a compte encunyar-la.

E més fonch per dits magnífics senyors de jurats proposat y advertit que en executió del deliberat en lo concell tingut y celebrat el 15 de octubre passat de que se passasen a fer unes vuyt-centas lliures de pallarofas se aniria a Barcelona a sercar llauna per dit efecte y no havent-ne trobat a proposit se'n prengue alguna poca y per se aquella un poch dobla no ha pogut aixir la quantitat se creya aixiria de aquellas y ha vista del molt gasto que fins vuy suporta que per ço si se pesaran ditas pallarofas a dos o tres diners o major quantitat que lo que V. M. deliberan se posarà en executió. Y lo honrat consell, premeditat lo predit, y ha vista del molt gasto ha suportat lo fe ditas pallarofas per se la llauna un poch dobla, que per ço dites pallarofas se fassen córrer a diner y que per lo present no se'n fassa més quantitat de las que y ha fetas.

ACR, Actes municipals, 1693-1710.

Registrat per VILASECA, p. 131-142.

1709, 15 de maig. Reus

Atès que la vila de Reus necessita diners per a les despeses relacionades amb sa magestat, i no en pot aconseguir a través de les administracions municipals, ni per via de censal, ni per talles, els consellers acorden buscar llauna i encunyar fins a 3.000 lliures de menuts o pallarofes.

E més fonch proposat com ha vista dels excessius gastos se han ofert i ofereixen continuament en cosas dels serveis de sa magestat, com són estat compras de palles, ferratjes, trànsits, y molts de altres trobar-se las administracions de pastim y carniceria exaustas y havent-se fet difarents diligèncias en veurer si se trobaria alguna porció de diner a censal y no se haja trobat y lo poch se pot cobrar dels talls endarrarits fets sobre los particulars de la present vila, per ço proposam a V. M. si se passaria a fe alguna quantitat conciderable de pallarofas o no, que lo que V. M. deliberaran se executarà. És estat resolt y deliberat per lo honrat concell que ha vista del molt estan exaustas las administracions, lo no poder-se cobrar dels particulars los talls endarrerits y no haver-se trobat diners a censal, ha deliberat que trobant-se llauna se fasse fins a la quantitat de tres mil lliures.

ACR, Actes municipals, 1693-1710.

Registrat per VILASECA, p. 131-142.

1712, 18 d'agost. Reus

*Els jurats de la ciutat de Reus informen el Consell sobre l'ordre de rebaixar el valor dels ardots a un diner; i sobre la correspondència mantinguda amb Barcelona per aquesta qüestió.*¹⁸

En lo qual concell fonch per dits il·lustres Srs. de jurats proposat que, en atenció que la present ciutat, en la carniceria y en la fleca se acceptaven los diners de dos y los damés naturals de la present ciutat no·ls volien acceptar, del que se originava lo acumular gran partida de dits diners lo comú de la present ciutat, y gran confusió en los que venian a comerciar en los naturals de la present ciutat; per lo qual recurrent com a principal remey en la excelentíssima ciutat de Barcelona, suplicant·los que estavem ab gran desconsol y confusió per respecte dels diners recellats, y per lo tant esperavem de la bona direcció un alivio en semblant desconsol y dita Exc. ciutat nos respongué una carta de data de 11 de agost de 1712 la qual y del tenor següent:

Donant resposta a la que per propi rebem de data de 9 del corrent, ab la qual és servit V. I. dit la gran confusió y aflicció en que se troba tant V. I. com los demés de eix camp contra lo universal consens y benefici públich per causa dels diners recellats, havent arribat a tal descarament en no voler·los rebre encara que habilitats, diem a V.S. que en semblant o major desconsuelo nos trobam en esta ciutat per la mateixa rahó, per la qual cosa incessantment vigilam en donar·hi lo degut remey com, en efecte, s'i donarà molt en breu, assegurant a V.S. que lo que en orde a dit fet se innovarà ho participarem a V.S. ab tota puntualitat y prestesa y en atenció del sobredit esperat lo desitjat remey, se publicaran per orde de la magestat que Déu guardi unas cridas en las quals rebaixarem los dits diners recellats al valor sols de un diner.

Y estat ab major desconsol reberem carta de la Exc. ciutat (de Barcelona) donan avís del resolt en lo que toca als diners recellats, nos anoncihà en dita carta que lo resolt és que tota la partida que arribarà al núm. de cent lliures, passats deu dies se li pagarà la meitat ab dits diners remarcats a rahó de un diner quiscun y per l'altra meitat se li farà creació de censal ab special obligació y los que aportaran partida que no arribaran a cent lliures se li pagarà la meitat passats dits deu dies y per la altre meitat se li donarà crèdit en la taula, tallan·os tots lo que seran pallofins. E en atenció del sobredit fonch proposat per dits senyors de jurats si la partida de diners recellats en que se troba vuy esta ciutat se aportaran a Barcelona y fonch resolt y deliberat que en vista de la pèrdua se espera en dits diners remarcats y tenir lo sobredit remey se aportan en la ciutat de Barcelona per mar.

ACR, Actes municipals, 1710-1741.

18. L'11 de setembre el Consell municipal de Reus va rebre una carta de l'emperadriu donant validesa a les disposicions sobre els ardots contramarcats (ACR, Actes Municipals, 1710-1741).

1712, 21 de desembre. Reus

L'arrendatària de la botiga del refresc demana i aconseguix del Consell reusenc que li compensin les pèrdues resultants de l'obligació que tenia d'acceptar ardots contramarcats, rals de vuit curts i pellofins dels soldats.

Últimament fou llegida súplica per part de Paula Ferrando, viuda y arrendateria del refresch, allegant la crescuda pèrdua ha suportat en continuar lo refresch al temps del abatiment dels ressellats rebaixant-los al valor de un sol diner, en lo del reals de vuit curts y en los pallofins que forçosament avia de admetres de soldats fusillers y altres sots pena de tancar la botiga del refresch, lo que auria executat a no ser tant arduo lo de trobasse tal servitat en la ciutat per tant suplica al Ill. consell se digne recompensar-li alguna cosa ben vista per rahó de tant sensible pèrdua.

(Es determina) se li compensi alguna porció ben vista.

ACR, Actes municipals 1710-1741.

1718, 28 de juliol. Reus

Retirada definitiva dels diners de Reus, a causa de l'enorme quantitat de peces falses en circulació. A principis d'any havia quedat derogat el privilegi d'encunyació de moneda local, si bé es va permetre la circulació de la que encara corria. Els jurats de Reus deixen escrit un avís als futurs habitants de la vila.

[...] deixant en esta resolució una perpètua nota y memòria als esdevenidors de la present vila de Reus lo molt se deuran resistir, no obstant tinguessen en lo futur ocasió, acceptar tal concessió ni privilegi, pués a més de la gran molèstia, treball, enfado, han tingut los senyors que vuy se troban regint la present universitat, ha ocasionat la total ruina de tots los cabals de les administracions de carniceria y panaderia, y no menos dels habitants de la present vila.

ACR, Actes municipals 1710-1741.